Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Қўмитасининг бош нашри

РЎЗНОМА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ◆ № 46 (20. 913) 1991 йил 6 март, чоршанба ◆ Рўзнома йилига 256 марта чиқади. ◆ Баҳоси 8 тийин.

ШУ КУННИНГ НАФАСИ: *ЯНГИЛИКЛАР, ВОҚЕАЛАР, ХАБАРЛАР*

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Президентининг Фармони

ЎЗБЕКИСТОН ССР ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИНИНГ МАҚОМИ ТЎҒРИСИДА

Фан-техника сиёсатини шакллантириш ва амалга оширишда Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг ўрни ва аҳамиятини кучайтириш, фундаментал тадқиқотларнинг савияси учун масъулиятни ошириш, илмий зиё салоҳиятини сақлаб қолиш ва бойитиш ҳамда эркин ва самарали илмий ижодкорлик учун замонавий ташкилий тузилишни вужудга келтириш мақсадида:

1. Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг Ўзбекистон ССР қонунлари ва ўз устави асосида иш кўрадиган ўзини ўзи бошқарувчи мустақил ташкилот сифатидаги мақоми белгилаб берилсин.

2. Фан ва техниканинг илғор йўналишларига, республика ишлаб чиқарувчи кучларини ривожлантиришга, шунингдек давлат буюртмалари ва шартномаларига асосланиб, у республиканинг фундаментал ва энг муҳим амалий тадқиқотлар дастурини ишлаб чиқади. У давлат ва бошқа ташкилотларнинг аралашувисиз ўз қарамоғидаги илмгоҳлар, бўлимлар, лабораториялар ва бошқа бўлинмаларнинг самарали ишлашини таъминлайди, республика халқ хўжалиги тармоқларида олинган натижалардан тезроқ фойдаланилишига кўмаклашади, илмий кадрларни тайёрлайди, шунингдек СССР Фанлар академияси билан, иттифоқдош республикаларнинг Фанлар академиялари билан шартнома асосида ўзаро алоқа ва ижодий ҳамкорлик қилади, халқаро илмий-техникавий алоқаларни ривожлантиради.

3. Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг ихтиёридаги асосий фондлар ва бошқа давлат мол-мулки қайтиб олмаслик шарти билан унинг мулки қилиб топширилсин. Ўзбекистон ССРда мулкчилик тўғрисидаги Қонун асосида уларнинг мақоми ва улардан фойдаланиш тартиби белгилаб қўйилсин.

4. Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг таклифларига асосланиб, ҳар йили умуман академия бўйича илмий тадқиқот ва бошқа ишларга бўладиган харажатларнинг ҳажми, маблағнинг энг кўп миқдори ва иш ҳақи фонди белгилансин, бунда фундаментал илмий тадқиқотларни шу мақсад йўлида бюджетдан пул билан таъминлашни сақлаб қолиш, фан-техника тараққиётининг республика учун устивор йўналишларини рағбатлантириш назарда тутилсин.

5. Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг раёсати бир ой муддатда ушбу Фармонни амалга оширишга оид қарор лойиҳасини ишлаб чиқиб, белгиланган тартибда Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Кабинетининг муҳокамасига тақдим этсин.

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг Президенти **И. КАРИМОВ.**

Тошкент шаҳри, 1991 йил 5 март.

ИЛМИЙ ИМКОНИЯТ— РЕСПУБЛИКАГА ХИЗМАТ ҚИЛСИН

5 март куни Тошкентда Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримовнинг жумҳурият олимлари билан учрашуви бўлди.

Учрашувни Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг президенти М. С. Салоҳиддинов очди. Бўлиб ўтган суҳбат чоғида фундаментал ва амалий фанларни ривожлантириш билан боғлиқ энг муҳим муаммолар, шунингдек ижтимоий-сиёсий, ижтимоий-иқтисодий турмушнинг кўпгина жиҳатлари кўриб чиқилди.

Республика Фанлар академиясининг мақомига, академиянинг янги уставига тааллуқли масалалар батафсил муҳокама қилинди. Ўзбекистон Фанлар академияси ҳақиқатан ҳам мустақил ва ўзини ўзи бошқарадиган бўлиши, илм-фан ва техниканинг истиқболли йўналишларини назарда тутиб тадқиқотларни ривожлантиришнинг республика дастурини ишлаб чиқиши зарурлиги айтиб ўтилди. Республиканинг ишлаб чиқарувчи кучларини ривожлантиришнинг, Ўзбекистонда ижтимоий тараққиётнинг устивор вазифаларини эътиборга оладиган, янги ғояларни рўёбга чиқарадиган мавзулар зарурлиги таъкидланди. Ҳозир олимлар ҳал этилиши лозим бўлган барча муаммолар орасидан энг муҳимини танлай билишлари лозимлиги қайд этилди.

Илм-фанга янада илғор, қайишқоқ тузилма даркор. Муваққат лабораториялар ва муваққат ижодий бирлашмаларни ташкил этишни кенг йўлга қўйиш, конструкторлик бюроларини шартнома асосида жалб этиш зарур. Бозорга ўтиш пайтида фан-техника тараққиётига тўсқинлик қиладиган системани ўзгартириш, ғоялар, ишланмаларнинг соғлом рақобатини ривожлантириш керак.

Учрашувда республика Вазирлар Кабинети Раисининг ўринбосари Б. С. Ҳамидов, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг котиби Ж. Ҳ. Ҳамидов иштирок этдилар.

(ЎзТАГ).

Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Кабинетининг қарори

ФАН ВА ТЕХНИКА СОҲАСИДА БЕРУНИЙ (АБУ РАЙҲОН БЕРУНИЙ) НОМИДАГИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ДАВЛАТ МУКОФОТИ ТЎҒРИСИДА

Фан, техника ва маданиятга катта ҳисса қўшадиган илмий тадқиқотларнинг савиясини, республика иқтисодий ва ижтимоий тараққиётини жадаллаштиришга меҳнаткашларнинг ижодий куч-ғайратларини сафарбар этишда давлат мукофотларининг аҳамиятини янада ошириш мақсадида Вазирлар Кабинети қарор қилади:

1. Фан ва техника соҳасидаги энг салмоқли ишлар учун Беруний (Абу Райҳон Беруний) номидаги ҳар бири саккиз минг сўмдан олтита Ўзбекистон ССР Давлат мукофоти таъсис этилсин.

2. Мазкур мукофотни бериш соҳасидаги иш Ўзбекистон ССР Вазирлар Кабинети ҳузуридаги фан ва техника соҳасидаги Беруний номидаги Ўзбекистон ССР Давлат мукофотлари комитети зиммасига юклатилсин.

3. Қуйидаги низомлар:

Фан ва техника соҳасидаги Беруний (Абу Райҳон Беруний) номидаги Ўзбекистон ССР Давлат мукофоти тўғрисидаги;

Ўзбекистон ССР Вазирлар Кабинети ҳузуридаги фан ва техника соҳасидаги Беруний (Абу Райҳон Беруний) номидаги Ўзбекистон ССР Давлат мукофотлари комитети тўғрисидаги низомлар, шунингдек комитетнинг таркиби тасдиқлансин.

Вазирлар Кабинетининг Раиси **И. КАРИМОВ.**

Ғалаба муборак

Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримов тошкентлик спортчи Василиса Семенчук ва унинг устози Дмитрий Кавуновни фристайл бўйича жаҳон чемпионатида қозонилган ғалаба билан самимий қутлади. Лейк-плэсид қор трассасида Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия илмгоҳининг битирувчиси чанғи акробатикасида қозонган ғалабаси учун олтин медаль билан тақдирланди. Бу — совет спортчилари мамлакатимиз учун янги шу спорт тури бўйича ҳозирга қадар олган энг юксак мукофот бўлди.

Бу мусобақада республикамиз вакиллари сифатида қатнашган чемпионат иштирокчилари Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Кабинетида қабул қилинди.

Жаҳон чемпиони ва унинг устози совет спортчиларининг фристайл бўйича шундай катта мусобақалардаги дастлабки чиқишларидан олган таассуротларини ўртоқлашдилар, курашнинг қандай борганлиги тўғрисида гапириб бердилар. Суҳбатда республикада фристайлни ривожлантириш муаммолари — уни оммалаштириш, базасини мустаҳкамлаш ва такомиллаштириш хусусида гаплашилди. Спортнинг бу гўзал ва қизиқарли тури Ўзбекистон шароитида кенг тарқалиши ва янги ютуқлар қўлга киритилиши мумкинлиги таъкидланди.

(ЎзТАГ).

• Яшил либос—ўлкамизга мос

НАВРЎЗ БОҒЛАРИ

Умид билан суқилган таёқ бир кун берар меваю-япроқ. Дарҳақиқат, одам борки, келгуси куннинг ёруғ умиди билан яшайди, боғбон борки, боғлари болга тўлишини, мевалари дастурхонлар кўрки бўлишини ният қилади. Урганч районидаги Энгельс номли жамоа хўжалигида ана шундай қутлуғ ниятли одамлар кўп. Улар кўкламги юмушларини қизғин бошлаб юборишди. Айниқса, боғларга ишлов бериш, дарахтларни парваришлашга алоҳида аҳамият беришяпти.

Муштарийларнинг ёдидадир. Ўтган йилги Наврўз кунлари хўжаликда рўзномамиз дўстлари боғига асос солинган эди. Ўшанда экилган кўчатлар илдиз отди, бу ердаги ижодий уйда долзарб мавзуларда бир қатор учрашувлар ўтказилди. Боғнинг ўзи ҳам яхши ҳосил берди. Боғбонларнинг ҳамма соҳадаги режалари рўёбга чиқди.

— Бу йилги ниятимиз ҳам чакки эмас, — дейди

хўжалик бошқаруви раиси Қурёз Зарипов. — Боғларимиз саҳнини яна 7 гектарга кенгайтирамиз. Унга кундан кунга камайиб кетаётган мевали дарахтларини экмоқчимиз. Келгусида бу ерда бодомнинг гўзал гулларини, гилоснинг ёқутдек қип-қизил товланишини кўриш, олманинг ажойиб таъмини, жийданинг муаттар ҳидларини тотиш умидидамиз. Зероки, Наврўз кунлари шундай орзу билан яшаган инсон ниятига етади.

Ҳа, кўкламни келгусининг ёруғ орзулари билан кутиб олиш, режалар тузиш, айни чоқда уларни амалга ошириш йўлида тер тўкиш халқимизнинг энг олижаноб хусусиятларидан бири. «Совет Ўзбекистони» дўстлари боғининг соҳиблари ҳам шундай орзу-умид, кўтаринки меҳнат билан Наврўзни қаршилашяпти. Бу суратқаш мухбиримиз В. МОЛГАЧЕВ олган суратда ҳам яққол кўриниб турибди: тажрибали боғбон А. Матсафоев ҳар бир дарахтнинг «тилини» тушунган ҳолда унга шакл беряпти.

А. ҚОРЖОВОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

КПСС Марказий назорат комиссиясининг пленуми

4 март куни КПСС Марказий назорат комиссиясининг кенгайтирилган пленуми бўлди. Пленум ишида иттифоқдош жумҳуриятлар Компартиялари Марказий Комитетларининг биринчи котиблари ва назорат органларининг раислари, жумҳурият, ўлка ва вилоят партия комитетларининг котиблари, КПСС Марказий Комитети бўлимларининг мудирлари, СССР Қуролли Кучлари партия ташкилотлари ва сиёсий органларининг вакиллари, олимлар, марказий партия рўзномалари ва ойномаларининг ходимлари қатнашдилар.

Пленум КПССда интизомнинг аҳволи тўғрисидаги масалани кўриб чиқди. КПСС Марказий назорат комиссияси раиси вазифасини бажарувчи Е. Н. Махов маъруза қилди.

Маърузани муҳокама қилишда: Свердловск шаҳар «Электрохимприбор» комбинати партия комитетининг котиби Н. Ю. Селезнев, Қозоғистон Компартияси Қустанай вилоят комитетининг биринчи котиби Н. Т. Князев, РСФСР Компартияси Ленинград вилоят партия ташкилоти назорат-тафтиш комиссиясининг раиси Н. Н. Кораблев, Чечен-Ингушия АССР «Октябрнефть» бошқармасининг оператори А. С. Колпикова, Украина Компартияси Черкасси вилоят комитетининг биринчи котиби А. А. Румицкий, РСФСР Компартияси Оренбург вилоят комитетининг биринчи котиби А. Ф. Колиниченко, Литва Компартияси Марказий назорат комиссиясининг раиси К. М. Кубилюс, РСФСР Компартияси Марказий назорат комиссиясининг раиси Н. С. Столяров, Доғистон АССРдаги Орджоникидзе номли жамоа хўжалигининг раиси М. А. Чартаев, Латвия Компартияси Марказий Комитетининг котиби, Латвия Компартияси Рига шаҳар комитетининг биринчи котиби А. П. Клауцен, Белоруссия ҳарбий округи мотоўқчилар полкининг командири П. М. Краснов, Калининград вилоят партия комитетининг иккинчи котиби А. С. Савкин, Тожикистон ССР Қўрғонтепа вилоят деҳқончилик-саноат бирлашмаси ходимлари касаба уюшмаси Куйбишев район комитетининг раиси С. Ғ. Ғойибназарова, Молдова Компартияси назорат-тафтиш комиссиясининг раиси Г. Д. Табунщчик, Волгоград шаҳар гигиена ва профпатология илмий тадқиқот институти бўлимининг мудири Н. И. Калинина, Эстония Компартияси Марказий Комитети назорат-тафтиш комиссиясининг раиси К. А. Вельц, Туркманистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи котиби С. М. Нестеренко қатнашдилар.

Пленумда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Марказий Комитет котиби О. С. Шенин нутқ сўзлади.

Пленум ишида КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзолари Л. Э. Аннус, М. М. Бурокявичюс, А. М. Масалиев, Ю. А. Прокофьев, А. П. Рубикс, КПСС Марказий Комитетининг котиблари В. А. Купцов ва Ю. А. Манаенков қатнашдилар.

Пленум муҳокама этилган масала юзасидан тегишли қарор қабул қилди. Пленум материаллари матбуотда эълон қилинади.

• 17 март—СССР референдуми куни

РОЗИ БЎЛСАК, ЮТАМИЗ

Шу йил 17 мартда республикамизнинг 18 ёшга тўлган ва овоз бериш ҳуқуқига эга фуқаролари Бутуниттифоқ референдумида қатнашадилар. Референдумга янгиланаётган Иттифоқнинг бундан буёнги тақдири масаласи қўйилган. Шу муносабат билан одамларда референдумнинг ўзи нима, у нега ўтказилаётир, деган саволлар туғилиши мумкин. Чунки мамлакатимизда шу вақтга қадар бундай тадбир ҳеч қачон ўтказилмаган эди.

Агар қисқа ва оммабоп қилиб тушунтирадиган бўлсак, референдум — бу энг муҳим масалаларни умумхалқ овозига қўйишдир. Яъни халқнинг ўзи депутатлар корпусидан мустасно равишда ўз тақдирини ҳал қилади. Шуни таъкидлаш лозимки, референдум умуммиллий манфаатларга тааллуқли бўлган энг муҳим муаммолар ҳал этиладиган фавқулодда чорадир. Унинг пировард натижаси кўп жиҳатдан саволнинг қандай тузилганига боғлиқдир.

Айрим сўзлар ёки умуман масалани ифодалашнинг дудмал, тушунарсиз, зиддиятли бўлишидан жамоатчилик фикрини билиб олишда найранг ишлатмоқчи бўлган айрим кимсалар фойдаланиб қолишлари мумкин. Савол аҳолига мураккаб туюлмаслиги керак. Оддий одамлар ҳамма муаммоларга ҳам тушуниб етавермайдилар. Улар гап нима ҳақда бораётганини тушуниб олишлари керак. Агар савол мураккаб, чувалган бўлса, одамлар «бизни чалғитишмоқчи», деб ўйлашлари мумкин. Бундай ҳолатда референдумда қатнашишни хоҳламовчилар кўпайиб кетиши ёки натижа салбий бўлиб чиқиши мумкин.

Юқорида айтилганлар нуқтаи назаридан қарайдиган бўлсак, референдумга қўйилган савол анча мураккаб ифодаланган. Уни эсга соламиз: «Тенг ҳуқуқли мустақил республикаларнинг янгиланган ҳамда ҳар қандай миллатга мансуб кишиларнинг ҳуқуқ ва эркинликларига тўла даражада кафолат бериладиган федерация сифатида Совет Социалистик Республикалари Иттифоқини сақлаб қолишни зарур деб ҳисоблайсизми?».

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раёсати СССР Олий Кенгаши референдумга қўйган саволнинг ифодаланиши мураккаблиги ва у қўшимча саволлар келтириб чиқараётганини ҳисобга олиб, республика аҳолисига саволнинг моҳияти ва мазмунини тушунтириб беришга интилиб, СССР референдумида овоз бериш учун асосий бюллетень билан бир қаторда иккинчи бюллетенни бериш тўғрисида қарор қабул қилди. Унда Ўзбекистон аҳолиси олдига қўйилган савол соддароқ, яъни янада тушунарлироқ шаклда лўнда қилиб ифодаланган: «Сиз Ўзбекистон тенг ҳуқуқли мустақил республика сифатида янгиланган Иттифоқ (Федерация) таркибида қолишига розимисиз?».

Бунда Ўзбекистон янгиланган Иттифоқ таркибида бўладими, йўқми деган масалага урғу бериш ҳисобига аниқликка эришилган. Шуни таъкидлаш зарурки, республикамизда таклиф этилаётган қўшимча бюллетень ифодаси СССР Олий Кенгаши таклиф этган бюллетень ифодасига сира ҳам қарама-қарши эмас.

Референдумга қўйилган масаланинг моҳиятини тушуниб олиш муҳим албатта, аммо овоз беришда тўғри танлов бундан ҳам муҳимдир. Биринчи навбатда шуни таъкидлаш зарурки, Ўзбекистоннинг янгиланган Иттифоққа кириши республика халқлари учун энг муҳим қарорлар қабул қилишда унинг суверенитетини, мустақиллигини йўқотиш деган гап эмас. Шундай бўлиши Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши қабул қилган Мустақиллик тўғрисидаги Декларацияга ҳам зид эмас.

Биз Мустақиллик тўғрисидаги Декларацияда таъкидланганидек, республикамиз барча ер ости ва ер усти бойликларини, халқ меҳнати натижаларини, республикада барпо этилган иқтисодий қувватларни мустақил тасарруф этиши тарафдоримиз. Суверен мустақил республика мақомига мувофиқ Ўзбекистон ССР ўз аҳолисининг сиёсий, иқтисодий, ижтимоий, маънавий эҳтиёжларига дахлдор масалаларни, шунингдек халқаро масалаларни мустақил ҳал этиши керак.

Олий ва ўрта таълим системасини ривожлантириш, маданиятни юксалтириш йўлларини республиканинг ўзи белгилайди. Ўз маҳсулотларини ўзи тасарруф этади. Маблағни биринчи навбатда қайси соҳага сарфлашни ўзи ҳал этади, солинадиган солиқлар ва аҳолининг турли табақаларига моддий ёрдам кўрсатиш ҳажмларини ўзи белгилайди. Республиканинг ўзи бошқа республикалар, бошқа давлатлар билан ҳар қанақанги икки томонлама ва кўп томонлама алоқаларни йўлга қўяди. Иттифоқ давлатини ривожлантиришнинг асосий йўналишлари ва истиқболларини белгилашда, энг муҳтож бўлган республикалар ҳамда регионларга ёрдамни қайта тақсимлашда қатнашади. Яратилаётган мутлақо янги давлат тузулмалари, биринчи навбатда Федерация Кенгаши бунинг гаровидир. Бу жойларда барча республикалар қатори бизнинг республикамизнинг ҳам тўла ҳуқуқли вакиллиги таъминланади.

Иттифоқ ва республикалар ваколатларини тақсимлашнинг аниқ масалаларини ҳозирда тайёрланаётган Иттифоқ шартномаси белгилаб беради. Шу нарса аниқки, республикалар Марказга ўзлари берган ваколатларидан ташқари бирон бир афзаллик унинг томонидан ўзлаштирилишига йўл қўймайдилар. Бунинг маъноси шундаки, Марказнинг республикалар манфаатларидан юқори турувчи ўз манфаати бўлмайди ва у федерация субъектлари манфаатлари мажмуини амалга ошириш учун хизмат қилади. Хуллас, янги Иттифоққа кириш ўз иқтисодий муаммоларини ҳал этишда республикамизнинг суверен мустақиллигини камситмайди. Қайтага иқтисодий муаммолар умумиттифоқ иқтисодиёти имкониятлари кўмагида тезроқ ҳал этиладиган бўлади.

Бу фикрни қуйидагилар билан тасдиқлаш мумкин. Республиканинг мамлакатимиз бошқа регионлари билан илгаритдан йўлга қўйилган иқтисодий алоқалари сақланиб қолади. Бироқ уларнинг характери бутунлай янги бўлади: зотан оборот солиғидан олинадиган даромад республикамиз фойдасига иқтисодий жиҳатдан оқилона қайта тақсимланиб, Ўзбекистонга нисбатан ижтимоий адолат тиқланади. Бу нарх-наво ислоҳоти оқибатларини муайян даражада юмшатувчи киримлар манбаи бўлади. Бинобарин бу нафақат иқтисодий, балки сиёсий тадбир ҳам бўлиб, республикаларнинг бир-бирларига, Марказга нисбатан ўзаро эътирозларини бартараф этади, яъни «ким кимни боқяпти», «ким кимнинг гарданида ўтирибди» деган таъналарга чек қўяди.

Ўзбекистон иқтисодиётини янги талабларга мувофиқ структура жиҳатидан қайта қуриш натижасида ишлаб чиқаришнинг истиқболли, экология жиҳатидан соф, истеъмолчилар маҳсулотини кўп талаб қиладиган тармоқларини ривожлантириш имкониятлари пайдо бўлади. Энергия ва ёқилғи, металл ва ёғоч материаллар, дон ва машиналар, хуллас республикамизда ишлаб чиқарилмайдиган, аммо муҳтожлигимиз бўлган нарсалар билан ишончли таъминланиш йўлга қўйилади. Буларнинг ҳаммаси ўз-ўзидан осмондан тушмайди, албатта. Республикамиз ўз навбатида бошқа республикаларга улар муҳтож бўлган маҳсулотларни етказиб беради, ўз эҳтиёжларига мутаносиб равишда Иттифоқ бюджетига ўз улушини қўшади. Бироқ бу харажатларни республикамиз ўз-ўзини яккалаш йўлига ўтган, Иттифоққа киришдан бош тортган тақдирдаги катта харажатлар билан сира тенглаштириб бўлмайди.

Шундай қилиб, Ўзбекистон иқтисодиёти умумиттифоқ иқтисодиётининг таркибий қисми эканлиги фактдир. Бизда ишлаб чиқариладиган минг-минглаб саноат маҳсулотлари турлари бошқа республикаларда чиқарилаётган машина ва ускуналарни комплектловчи деталлардир. Ёки аксинча, республикамиз барча иттифоқчи республикалардан комплектловчи асбоб-ускуналар олиб турадики, уларсиз пировард маҳсулот (шу жумладан четга чиқариладиган маҳсулот) ишлаб чиқариш мумкин эмас.

Иттифоқчи республикалар иқтисодиётининг бу даражада бир-бирига боғлиқлиги алоқаларни узиб қўйишни истисно қилади. Акс ҳолда иқтисодиёт вайрон бўлади, чок-чокидан сўкилиб кетади. Ўзбекистонни Иттифоқдан чиқишга даъват этаётган кимсалар ана шу ҳақиқатни тушунмайдилар ёки тушунишни истамайдилар.

Иттифоқни сақлаб қолишни тақозо этадиган иқтисодий омиллардан ташқари маданий-маънавий омиллар ҳам бор. Булар — сўнгги ўн йилликлар тарихининг муштараклиги, кўпгина авлодларнинг биргаликдаги меҳнатлари, Совет ҳокимияти учун курашда берилган қурбонлар, тилларнинг ўзаро алоқалари, анъаналарнинг ўзаро таъсири ва маданиятнинг яна бошқа элементларидан иборатдир. Одамларнинг қалбидан ўтувчи ана шу боғлиқлик ва алоқаларнинг ҳаммасини узиб ташлаш, йўқ қилиб юбориш мумкинми, ахир?!

Миллий маданиятни ҳимоя қилиш, йўқотилган ва йўқотилаётган қадриятлар ва анъаналарни қайта тиклаш, миллий генофондни сақлаш ва ривожлантириш борасида республикамизнинг янги раҳбарияти амалга ошираётган сиёсат жамиятимизда қарор топаётган янги Иттифоқ ўзини ташкил этадиган халқлар ўзлигини сақлаб қолишга кўмаклашишини кўрсатмоқда. Бугина эмас, «янги Иттифоқ» тушунчаси моҳиятининг ўзи ҳам унга кирувчи республикалар моддий ва маънавий имкониятларини бирлаштиришни билдиради. Бунда куч-ғайратларнинг шунчаки жамланиши эмас, балки ўзига хос миллий маданиятларнинг ўзаро таъсири оқибатида (илгарилари айтилмаганидек, қўшилиб кетиши натижасида эмас) уларнинг кўп даражада ўсиши рўй беради.

Танлов куни яқинлашмоқда, республикамизнинг ҳар бир фуқароси ўз виждони амри билан иш тутиши керак. Бизга, фуқароларга катта масъулият юклатилган. Биз ота-боболаримиз, она ва опаларимиз, қардошларимиз, сиз билан биз яшаб ва ишлаб келган Иттифоқ тақдири, яъни ўз тақдиримиз ҳал этилаётганини унутмайлик. Бу, 17 март — референдум куни ҳар биримиз янглишмай тўғри танлов қилишимизга боғлиқдир.

Ш. ШОҲАЛИЛОВ,
Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси Ижтимоий-сиёсий муаммолар институтининг директори.

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг Қонуни

КОРХОНАЛАР, БИРЛАШМАЛАР ВА ТАШКИЛОТЛАРДАН ОЛИНАДИГАН СОЛИҚЛАР ТЎҒРИСИДА

«Корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлардан олинадиган солиқлар тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР Қонуни Ўзбекистон ССР давлат бюджетининг, Қорақалпоғистон АССР давлат бюджетининг ҳамда маҳаллий бюджетларнинг солиқлар тарзидаги даромадлар манбаларини белгилаб беради, бу солиқларни жорий этишдан кўзланган мақсад давлат ижтимоий кафолатларининг молиявий базасини таъминлашдан, ҳуқуқий шахсларнинг тадбиркорлик фаолиятини тартибга солишдан, табиий бойликлардан тежаб-тергаб фойдаланишни ва атроф-муҳитни муҳофаза этишни рағбатлантиришдан иборатдир.

Ушбу Қонун билан Ўзбекистон ССР ҳудудида амал қилувчи солиқлар, солиқ тўловчилар, солиқ солиш объектлари, солиқларни тўлаш тартиби, солиқ солиш юзасидан бериладиган имтиёзлар, қонунни бузганлик учун жавобгарлик ҳамда солиқлар тўлаш муносабати билан келиб чиқадиган низоларни ҳал этишнинг умумий тартиби белгиланади. Корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотларнинг фаолиятини солиқ йўли билан тартибга солиш қуйидаги умумий қоидалар асосида амалга оширилади:

— манбаларидан қатъи назар барча даромадлардан солиқ тўланиши мажбурийлиги;

— барча ҳудудий-маъмурий поғоналар учун ягона бўлган умумдавлат солиқ сиёсатини маҳаллий ҳокимият идораларининг умумдавлат солиқ сиёсати доирасида солиқларга оид қонун чиқариш фаолиятидаги мустақиллиги билан уйғун ҳолда амалга ошириш;

— ўз фаолияти билан энг муҳим ижтимоий, иқтисодий ва экологик муаммоларни ҳал этишга кўмаклашаётган самарали ишловчи корхоналарга имтиёз бериш, шунингдек хўжалик юритишнинг илғор шаклларини рағбатлантириш системаси орқали солиқ мезонларининг рағбатлантирувчи аҳамиятини таъминлаш;

— декларациялар ҳамда танлаб ўтказиладиган текшириш ва тафтишларни уюштириш асосида барча субъектларнинг солиқ тўловлари юзасидан олган мажбуриятлари устидан молиявий назорат қилиш, қонунларни бузувчиларга нисбатан иқтисодий чоралар кўриш.

Ушбу Қонунга биноан Ўзбекистон ССР ҳудудида тадбиркорлик фаолияти ва даромад келтирувчи бошқа фаолият билан шуғулланувчи корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлар қуйидаги солиқларни тўлайдилар:

— фойдадан олинадиган солиқ;

— оборот солиғи;

— маҳсулот сотиш солиғи;

— экспорт-импорт солиғи;

— жумҳурият ташқарисига олиб чиқиб кетиладиган хом-ашё ресурсларига солинадиган солиқ;

— колхозчиларнинг меҳнат ҳақи фондидан олинадиган солиқ;

— истеъмолга ишлатиладиган маблағнинг кўпайган қисмидан олинадиган солиқ;

— даромад солиғи.

Солиқ суммалари ва бошқа ҳамма турдаги тўловлар Ўзбекистон ССРнинг Давлат бюджетига ўтказилади. Солиқ суммаларини жумҳурият ва Иттифоқ бюджетлари ўртасида тақсимлаш Ўзбекистон ССР ва ССР Иттифоқи Олий Кенгашлари ўртасидаги ёки бошқа ваколатли идоралар ўртасидаги шартнома асосида амалга оширилади.

Қорақалпоғистон АССР Олий Кенгаши Ўзбекистон ССР қонун ҳужжатларига биноан ўз ҳудудида корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлардан олинадиган солиқларни белгилайди.

Халқ депутатлари маҳаллий Советлари Ўзбекистон ССРнинг қонун ҳужжатларига мувофиқ ва солиқ сиёсатининг умумий йўналишига асосланган ҳолда ўз ҳудудларида олинадиган маҳаллий солиқларни белгилайдилар.

Солиқнинг аниқ турини белгилаган ҳокимият идораси ёки у вакил қилган бошқа идора:

— солиқ тўловчини;

— солиқ солинадиган объектни;

— солиқ ставкаларини;

— солиқни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш тартибини;

— солиқ солиш бўйича имтиёзларни;

— солиқнинг амал қилиш муддатини белгилайди.

I БОБ. ФОЙДАДАН ОЛИНАДИГАН СОЛИҚ

1-модда. **Солиқ тўловчилар**

1. Фойдадан олинадиган солиқни қуйидагилар тўлайдилар:

а) мулкчилик шаклларидан қатъи назар, мустақил балансга эга бўлиб, ҳуқуқий шахс ҳисобланган, хўжалик ҳисоби принципларида ишлаб чиқариш, тижорат ва бошқа тадбиркорлик фаолиятини амалга оширувчи корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлар, шу жумладан Ўзбекистон ССР ҳудудида ташкил этилиб, хўжалик фаолияти юритаётган қўшма корхоналар, халқаро бирлашмалар ҳамда совет ҳуқуқий шахслари ва фуқаролари иштирокида бошқа давлатларнинг ҳудудида ташкил этилган қўшма корхоналарнинг Ўзбекистон ССР ҳудудида жойлашган филиаллари;

б) хўжалик ҳисобида бўлмаган, лекин хўжалик фаолиятидан ва бошқа тижорат фаолиятидан даромад оладиган ташкилотлар;

в) хўжалик ва бошқа тижорат фаолиятини амалга оширувчи халқаро ноҳукумат ташкилотлар (бирлашмалар).

Ушбу бандда кўрсатиб ўтилган фойдадан солиқ тўловчилар бундан буён «корхоналар» деб юритилади.

2. Ўрта Осиё темир йўли бошқармаси, Граждан авиацияси Ўзбекистон бошқармаси, Ўзбекистон ССР Алоқа вазирлиги ҳамда Ўзбекистон ССР Энергетика ва электрлаштириш вазирлигининг асосий фаолияти билан шуғулланувчи корхоналар бўйича бюджет билан ҳисоб-китоблар марказлаштирилган тартибда амалга оширилиб, кейинчалик тўловлар жумҳурият бюджетига ўтказилади.

Қимматбаҳо металларни қазиб олиш, қайта ишлаш билан шуғулланувчи корхоналарнинг бюджет билан ҳисоб-китоб қилиш тартибини Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Кабинети белгилайди.

3. Ажнабий ҳуқуқий шахслар оладиган фойдага солиқ солиш тартиби ва миқдорлари ушбу Қонуннинг II бобида белгилаб берилган.

2-модда. **Солиқ солиш объекти**

1. Маҳсулотларни сотишдан (ишлар бажаришдан, хизматлар кўрсатишдан), бошқа моддий бойликлардан тушган фойда суммаси ва сотиш билан боғлиқ бўлган операциялардан келадиган даромадларнинг ана шу операцияларга кетган харажатлар ҳажмига камайтирилган миқдоридан иборат баланс фойдасига асосланиб ҳисоблаб чиқариладиган фойда солиқ солиш объекти ҳисобланади.

2. Маҳсулотни сотишдан (ишларни бажаришдан, хизматлар кўрсатишдан) олинадиган фойда маҳсулотни (ишлар, хизматларни) оборот солиғисиз амалдаги нархларда сотишдан келадиган тушум ҳамда маҳсулотни ишлаб чиқариш ва сотиш билан боғлиқ бўлган, маҳсулотнинг (ишлар, хизматларнинг) таннархига қўшиладиган харажатлар ўртасидаги фарқ сифатида белгиланади. Сотиш билан боғлиқ бўлмаган операциялардан олинадиган даромадлар (қилинадиган харажатлар) таркибига қуйидагилар киритилади: қўшма корхоналарда улуш қўшиб иштирок этишдан олинадиган даромадлар, мол-мулкни ижарага беришдан олинадиган даромадлар, корхонага қарашли бўлган акциялар, облигациялар ва бошқа қимматли қоғозлар бўйича дивидендлар, шунингдек маҳсулотни ишлаб чиқариш ва уни сотиш (ишларни бажариш, хизматлар кўрсатиш) билан бевосита боғлиқ бўлмаган ишлардан олинадиган бошқа даромадлар (қилинадиган харажатлар), шу жумладан иқтисодий жазо чоралари ҳамда зарарнинг ўрнини қоплаш тарзида олинган ва тўланган суммалар.

Корхона ихтиёрида қоладиган фойдадан Ўзбекистон ССР қонунларига мувофиқ белгиланган жазо чоралари тарзида бюджетга киритилган тўловлар солиқ солиш чоғида сотиш билан боғлиқ бўлмаган ишларга қилинган харажатлар таркибидан чиқариб ташланади.

3. Солиқ солинадиган фойдани ҳисоблаб чиқариш учун ялпи фойда корхона асосий фаолиятида машғул бўлган ходимлар меҳнатига ҳақ тўлашга қилинган, сотилган маҳсулотнинг (ишлар, хизматларнинг) таннархи таркибига кирадиган харажатларнинг ушбу Қонуннинг 3-моддасида кўзда тутилган тартибда нормаллаштирилган миқдоридан ортган (камайган) суммасига кўпайтирилади (камайтирилади). Солиқ солинадиган фойдани ҳисоблаб чиқиш чоғида хўжалик фаолиятини амалга оширувчи халқаро ноҳукумат ташкилотлари (бирлашмалари) халқаро бирлашмалар, ажнабий ҳуқуқий шахслар, шунингдек Ўзбекистон ССР ҳудудида совет ва ажнабий ҳуқуқий шахслари ҳамда фуқаролари иштирокида ташкил этилган қўшма корхоналар ва уларнинг филиаллари бўйича (агар ажнабий иштирокчининг устав жамғармасидаги улуши камида 30 фоиз бўлса), юқорида кўрсатиб ўтилган ялпи фойда кўпайтирилмайди (камайтирилмайди).

4. Баланс фойдаси рента тўловлари (белгиланган тартибда фойдадан тўланадиган) ҳажми миқдорига, корхонага қарашли акциялар, облигациялар ва бошқа қимматли қоғозлар бўйича олинган дивидендлар ҳажми миқдорига, қўшма корхоналарда улуш қўшиб иштирок этишдан олинган даромад ҳажми миқдорига камайтирилади.

5. Солиқ солинадиган фойдани ҳисоблаб чиқаришда Ўзбекистон ССР Давлат банкининг, ихтисослаштирилган банкларнинг, тижорат банкларининг, шу жумладан кооператив банкларининг, суғурта ташкилотларнинг, ажнабий ҳуқуқий шахсларнинг, совет ва ажнабий ҳуқуқий шахслари ҳамда фуқаролари иштирокида тузилган қўшма корхоналарнинг баланс фойдаси ана шундай корхоналарнинг резерв ёки шунга ўхшаш йўналишдаги жамғармаларга ажратмалари ҳажмига қисқартирилади, бироқ бу қисқартириш устав фондининг 20 фоизидан ва бу жамғармаларнинг миқдорига етгунига қадар 25 фоиздан ошмаслиги керак.

6. Бюджет ташкилотларидан ташқари, хўжалик ҳисобида бўлмаган ва хўжалик ёки бошқа тижорат фаолиятидан даромадлар оладиган ташкилотлардан солиқ ана шу фаолиятдан олинадиган даромадларнинг харажатлардан ортиқ қисмидан олинади.

7. Корхонанинг Ўзбекистон ССР ҳудудида, шунингдек жумҳуриятдан ташқарида олган фойдасига ҳам (даромадларнинг харажатлардан ортган қисмига) ушбу бобда кўзда тутилган тартибда солиқ солинади.

3-модда. **Маҳсулот ишлаб чиқариш ва уни сотиш (ишларни бажариш, хизматлар кўрсатиш)га қилинадиган ҳамда маҳсулот таннархига қўшиладиган харажатлар**

1. Фойдани аниқлаш чоғида маҳсулот (ишлар, хизматлар) таннархига моддий харажатлар, асосий ишлаб чиқариш фондларини тўла тиклашга қилинган амортизация ажратмалари (жадаллаштирилган амортизация), меҳнатга ҳақ тўлашга қилинадиган нормаллаштириладиган харажатлар, давлат ижтимоий суғуртасига ажратмалар, мажбурий тиббий суғуртага ажратмалар, мол-мулкни мажбурий суғурта қилиш тўловлари, ер солиғи, банклардан олинган қисқа муддатли қарзлар учун фоиз тўловлари (муддати ўтиб кетган ва узайтирилган ссудалар, ўз оборот маблағининг камомадини тўлдириш учун олинган ссудалар бўйича фоизлардан ташқари), шунингдек маҳсулот ишлаб чиқариш ва сотишга қилинадиган бошқа чиқимлар, шу жумладан асосий ишлаб чиқариш воситаларини таъмирлашнинг барча турлари бўйича қилинадиган харажатлар киритилади. Корхоналар Ўзбекистон ССР қонунларига мувофиқ таъмирлаш жамғармасини ташкил этган чоғда харажатлар таркибига ана шу жамғармаларга қилинган ажратмалар ҳам киритилади.

2. Моддий харажатлар жумласига хом ашё ва асосий материалларга қилинадиган харажатлар (қайтариб топшириладиган чиқиндилар қиймати чегириб ташланганидан ташқари), сотиб олинадиган буюмлар ва ярим тайёр маҳсулотлар, ёрдамчи материалларга, ёқилғи, энергияга қилинадиган харажатлар, табиий хом ашёдан фойдаланиш билан боғлиқ бўлган харажатлар (фойдали қазилмаларни изловчи геология-текширув ва геология-қидирув ишларига қилинган харажатларни қоплаш учун ажратмалар, ерларни қайта тиклаш харажатлари, кесиб олишга бериладиган дарахтлар учун олинадиган ҳақ, шунингдек саноат корхоналари сув хўжалиги тармоқларидан белгилаб қўйилган лимитлар доирасида оладиган сув ҳақи), сув бериш харажатлари, ўзга корхоналар, ташкилотлар бажарган ишлаб чиқариш характеридаги ишлар ва хизматлар ҳақини тўлаш учун қилинган харажатлар киради.

3. Асосий ишлаб чиқариш воситаларини бутунлай тиклаш учун амортизация ажратмалари, шу жумладан уларнинг фаол қисмини жадал амортизациялаш учун ажратмалар амалдаги қонунларга мувофиқ амалга оширилади.

Ўзбекистон ССР ҳудудида совет ва ажнабий шахслари ҳамда фуқаролари иштирокида яратилган қўшма корхоналар бутунлай тиклаш учун амортизация ажратмаларини совет корхоналари учун белгилаб қўйилган доира ва тартиблар бўйича амалга оширадилар, агар қўшма корхонанинг таъсис ҳужжатларида бошқача тартиб белгилаб қўйилган бўлмаса.

4. Меҳнатга ҳақ тўлашга қилинган харажатлар таркибига корхоналарда қўлланилаётган меҳнатга ҳақ тўлашнинг шартларидан ҳисоблаб чиқарилган иш ҳақи тўловлари киритилади, совхозлар, жамоа хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалик корхоналари эса белгиланган тартибда бир йиллик иш якунлари бўйича аниқланадиган тўловларни ҳам киритадилар.

Корхоналарнинг асосий фаолиятида банд бўлган ходимлар меҳнатига ҳақ тўлаш учун норма тарзидаги харажатларнинг (солиқ солинадиган фойдани ҳисоблаб чиқиш учун қабул қилинадиган) миқдорини аниқлаш тартиби ҳар йили Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Кабинети тақдимига мувофиқ Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши томонидан белгилаб қўйилади.

Маҳсулот (ишлар, хизматлар) таннархига пул ва натура шаклидаги қуйидаги тўловлар киритилмайди: моддий ёрдам, бир йиллик иш якунлари бўйича мукофотлар, ходимларга, шу жумладан бола тарбиялаётган аёлларга меҳнат жамоасининг қарорига мувофиқ қўшимча (қонунда белгиланганидан кўпроқ) бериладиган отпускалар учун тўланадиган ҳақ, пенсияларга устама ҳақлар, пенсияга чиқаётган меҳнат ветеранларига бир йўла бериладиган нафақалар, меҳнат жамоасининг акциялари ва меҳнат жамоаси аъзоларининг корхона мулкига қўшган улушлари бўйича тўланадиган даромадлар (дивидендлар, фойдалар), шунингдек корхона ихтиёрида қоладиган фойда ва махсус манбалар ҳисобидан бериладиган бошқа тўловлар.

Ўзбекистон ССРнинг амалдаги қонунларига мувофиқ маҳаллий автомобиль йўлларини солиш, уларни таъминлаш ва сақлашга корхоналар ажратадиган маблағлар ҳам таннархга киритилмайди.

5. Халқ хўжалигининг айрим тармоқларида маҳсулот (ишлар, хизматлар) таннархига қўшиладиган харажатларнинг ўзига хос таркиби Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Кабинети кўзда тутадиган тартибда белгиланади

4-модда. **Солиқ ставкалари**

1. Фойдадан Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши жорий этадиган тартибда алоҳида тармоқлар бўйича белгиланадиган рентабеллик даражаси миқёсида 45 фоиз миқдорида солиқ олинади. Ўзбекистон ССР ҳудудидаги меҳнат ресурслари учун ҳақ олинмайди.

2. Ўзбекистон ССР бюджетига, Қорақалпоғистон АССР бюджетига ва маҳаллий бюджетларга ўтказиладиган солиқ миқдорлари Ўзбекистон ССР ва Қорақалпоғистон АССР қонун ҳужжатлари билан белгиланади.

Бунда жумҳурият бюджетига, Қорақалпоғистон АССР бюджетига ҳамда маҳаллий бюджетларга ўтказиладиган фойдадан олинадиган солиқлар миқдори, шунингдек табиат ресурслари учун тўловларнинг умумий ҳажми (ер солиғидан, 3-модданинг 1 ва 2-бандларига мувофиқ маҳсулот (ишлар, хизматлар) таннархига қўшиладиган тўловлар ҳажмидан ташқари) айрим тармоқлар бўйича Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши белгилайдиган тартибда аниқланган рентабеллик даражаси миқёсидаги солиқ олинадиган фойданинг 45 фоизидан ошиб кетмаслиги керак.

3. Рентабеллик белгиланган даражадан ошиб кетган ҳолларда ана шу ошиб кетган даражага мувофиқ келадиган фойдадан қуйидаги ставкалар бўйича солиқ олинади:

энг юқори даражадан 10 бандгача ва 10 банд миқдорда ошиб кетган ҳолларда — 80 фоиз;

энг юқори даражадан 10 банддан ортиқ миқдорда ошиб кетган ҳолларда —-90 фоиз. Бунда ана шу ставкалар бўйича ҳисобланган солиқ йиғиндиси Ўзбекистон ССР ва Қорақалпоғистон АССР қонун ҳужжатлари билан белгиланадиган миқдорда ва тартибда жумҳурият бюджетига, Қорақалпоғистон АССР бюджетига ва маҳаллий бюджетларга ўтказилади.

5-модда. **Солиқ тўловчиларнинг айрим тоифалари учун солиқ миқдорлари ва солиқни бюджетга ўтказиш тартиби**

1. Солиқ тўловчиларнинг айрим тоифалари учун фойдадан тўланадиган солиқнинг қуйидаги ставкалари белгиланади:

а) фойданинг Ўзбекистон ССР Давлат банки учун резерв системаси вазифаларини бажариш билан боғлиқ бўлмаган қисми бўйича, ихтисослаштирилган банклар, тижорат банклари, уларнинг шўъбалари, ваколатхоналари, шу жумладан кооператив банклари учун, суғурта ташкилотлари учун— 55 фоиз;

б) совхозлар, жамоа хўжаликлари ҳамда ижарага олинган қишлоқ хўжалик корхоналари учун, шунингдек қурилиш ташкилотлари учун (агар улар бажараётган қурилиш-монтаж ишлари умумий ҳажмининг 50 ва ундан ортиқ фоизи жамоа хўжаликлари ва совхозлар учун бажарилаётган бўлса, маблағ билан таъминлаш манбаидан қатъи назар):

рентабеллик 5 фоиздан 30 фоизгача бўлса — 10 фоиз;

фойданинг рентабеллик даражаси 30 фоиздан ошиб кетган қисмига тўғри келадиган суммасидан — 50 фоиз.

Жамоа хўжаликлари, совхозлар ва қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг бошқа корхоналари рентабеллик 5 фоиздан кам бўлган тақдирда солиқ тўлашдан озод қилинадилар;

в) совет ҳамда ажнабий юридик шахслари ва фуқаролари иштирокида Ўзбекистон ССР ҳудудида ташкил этилган қўшма корхоналар учун:

— қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш ва уларни қайта ишлаш (узум ҳамда мева ва резавор мева винолари, ўткир ичимликлар бунга кирмайди); халқ истеъмоли моллари ва бинокорлик маҳсулотлари ишлаб чиқариш; иккиламчи хом-ашё ва уй-рўзғор чиқитларини тўплаш ҳамда қайта ишлаш билан; юқори малакали кадрлар тайёрлаш билан шуғулланувчи корхоналар учун — 15 фоиз;

— тиббиётда фойдаланиладиган асбоб-ускуналар, қишлоқ хўжалиги, енгил ва озиқ-овқат саноатида фойдаланиладиган машина ва асбоб-ускуналар ишлаб чиқариш билан шуғулланувчи корхоналар учун — 20 фоиз;

— ҳисоблаш техникаси ва алоқа воситалари ишлаб чиқариш ва комплектлаш; коммунал ва социал-маиший йўналишдаги объектлар қуриш ва таъмирлаш; мураккаб маиший ва ҳисоблаш техникаси ишлаб чиқариш, уларни тузатиш ҳамда уларга сервис хизмати кўрсатиш билан шуғулланувчи корхоналар учун —25 фоиз;

— сайёҳлик ишлари ва меҳмонхона хизмати кўрсатиш; банк ва суғурта фаолияти билан шуғулланувчи корхоналар учун —30 фоиз;

— реклама-ахборот ва тижорат-воситачилик фаолияти, ноширлик ва матбаачилик фаолияти билан шуғулланувчи корхоналар учун — 40 фоиз.

Юқорида уқтириб ўтилган солиқ ставкалари ажнабий қатнашчисининг устав фондидаги улуши камида 30 фоизни ва ишлаб чиқараётган маҳсулотининг (бажараётган ишининг, кўрсатаётган хизматининг) 50 фоизидан кўпи Ўзбекистон ССР ҳудудида реализация қилинаётган қўшма корхоналар учун белгиланади.

Бошқа қўшма корхоналар 45 фоиз ставка бўйича даромад солиғи тўлайдилар.

Совет ва ажнабий юридик шахслари ҳамда фуқаролари иштирокида Ўзбекистон ССР ҳудудида барпо этилган қўшма корхоналар, бошқа иттифоқдош жумҳуриятлар ва мамлакатлар ҳудудида жойлашган бу корхоналарнинг шўъбалари бир неча фаолият билан шуғулланаётган (кўп тармоқли) бўлса, улар асосан қайси фаолият тури билан шуғуллансалар шу фаолият тури учун белгиланган ставкалар (маҳсулоти, иши ва хизматини реализация қилишдан олган тушум) бўйича солиқ тўлайди.

Қўшма корхона тугатилган тақдирда унга қарашли резерв фондининг фойдаланилмаган суммасига ана шу корхона учун белгиланган ставка бўйича солиқ солинади;

г) бинокорлик материаллари саноати, қурилиш индустрияси ва қурилиш ташкилотлари (монтаж ва ихтисослаштирилган қурилиш ташкилотларидан ташқари) учун — 35 фоиз;

д) матлубот жамиятлари, уларнинг уюшмалари, матлубот кооперациясининг корхоналари, бирлашмалари ва ташкилотлари учун — 35 фоиз;

е) жамоат ташкилотлари (касаба уюшмалари, партия, комсомол ва бошқа ташкилотлар), уларнинг корхоналари, бирлашмалари, халқаро ноҳукумат ташкилотлари, шунингдек диний ташкилотларнинг корхоналари учун — 35 фоиз;

ж) халқ таълими, соғлиқни сақлаш (касаба уюшмалари ташкилотларига қарашли санаторийлар ва профилакторийлар ҳам шунга киради), маданият, фан, физкультура ва спорт ҳамда телевидение ва радиоэшиттириш давлат системасининг хўжалик ташкилотлари учун, шунингдек диний ташкилотлар учун — 25 фоиз;

з) ишлаб чиқариш кооперативлари (ширкатлари) ва кичик корхоналар (қонунга мувофиқ ана шундай корхоналар жумласига киритилган корхоналар), уларнинг иттифоқлари ва бирлашмалари учун, агар улар:

— қишлоқ хўжалик маҳсулотини тайёрлаш ва қайта ишлаш билан (узум, мева-резавор винолари, ўткир ичимликлардан ташқари); иккиламчи хом ашёни ва рўзғор чиқиндиларини тайёрлаш, қайта ишлаш билан; аҳолига хизматлар кўрсатиш билан; халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш билан; тиббиёт асбоб-ускуналари, қишлоқ хўжалиги, енгил ва озиқ-овқат саноати учун машина ва ускуналар (шунингдек уларга комплектловчи бўлаклар) ишлаб чиқариш билан шуғулланаётган бўлса — 25 фоиз;

— бинокорлик материаллари ишлаб чиқариш; таъмирлаш-қурилиш, шунингдек қурилиш ишлари билан шуғулланаётган бўлса —35 фоиз;

— табиатни муҳофаза қилиш техникасини ишлаб чиқариш, табиатни муҳофаза қилиш тадбирларини амалга ошириш билан шуғулланаётган бўлса — 30 фоиз;

— ҳисоблаш техникаси ва алоқа воситаларини ишлаб чиқариш ва комплектлаш билан, мураккаб маиший ва ҳисоблаш техникасини, саноат ускуналарини ишлаб чиқариш, таъмирлаш ва уларга сервис хизмати кўрсатиш билан шуғулланаётган бўлса — 35 фоиз;

— фаолиятнинг бошқа турлари билан шуғулланаётган ишлаб чиқариш кооперативлари (ширкатлари) ва кичик корхоналар, уларнинг иттифоқлари ва бирлашмалари 45 фоиз миқдорида фойдадан солиқ тўлайдилар.

Агар савдо ва савдо-харид кооперативлари (ширкатлари), кичик корхоналар бажараётган ишларнинг ва кўрсатаётган хизматларнинг 30 фоиздан кўпроғи Ўзбекистон ССРдан ташқарида реализация қилинган бўлса, Қорақалпоғистон АССР Олий Кенгаши, халқ депутатлари вилоят ва Тошкент шаҳар Советлари қарорига мувофиқ улар учун фойдадан олинадиган солиқ ставкаси 60 фоизгача оширилиши мумкин.

Бир неча фаолият турини амалга ошираётган (кўп тармоқли) кооперативлар (ширкатлар) ва кичик корхоналар, улар асосан қайси фаолият тури билан шуғуллансалар шу фаолият тури учун белгиланган ставкалар бўйича (маҳсулотни реализация қилишдан, ишлар бажариш ва хизматлар кўрсатишдан тушган пулга қараб) фойдадан солиқ тўлайдилар.

2. Ушбу модда 1-банди «а», «в», «г», «е» ва «ж» кичик бандларида кўрсатилган солиқ тўловчилардан олинадиган солиқ суммаси Ўзбекистон ССР қонун ҳужжатларида белгиланган нормативлар бўйича Ўзбекистон ССР бюджетига, Қорақалпоғистон АССР бюджетига ва маҳаллий бюджетларга ўтказилади.

Ушбу модда 1-бандининг «б», «д», «з» кичик бандларида кўрсатилган солиқ тўловчилардан олинадиган солиқ суммаси маҳаллий бюджетларга ўтказилади.

Ишлаб чиқариш кооперативлари (ширкатлари), кичик корхоналар, уларнинг иттифоқлари, бирлашмалари тўлайдиган солиқ суммаси улар рўйхатга олинган ноҳия ёки шаҳар бюджетига ўтказилади.

3. Ушбу модданинг 1-бандида санаб ўтилган корхоналар бўйича солиқ ставкалари Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши аниқлайдиган тартибда айрим тармоқлар учун белгиланадиган рентабеллик даражасининг йўл қўйиладиган доирасида қабул қилинади.

Рентабеллик йўл қўйиладиган даражадан юқори бўлган тақдирда ана шу юқори миқдорга тегишли фойдага мазкур Қонун 3-моддасининг 4-бандида назарда тутилган ставкалар бўйича солиқ солинади.

6-модда. **Солиқ бўйича имтиёзлар**

1. Мазкур Қонуннинг 2-моддасига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган фойдага солинадиган солиқ қуйидагича қисқартирилади:

а) корхона ўз ихтиёрида қолган фойда ҳисобидан амалга оширадиган илмий-тадқиқот ва тажриба-конструкторлик ишларини олиб бориш, янги илғор технологиялар ва маҳсулот турларини (эркин конверсия қилинадиган валютада экспортга етказиб бериладиган машинасозлик маҳсулотлари ҳам шунга киради) тайёрлаш ҳамда ўзлаштириш, кадрлар тайёрлаш ва уларни қайта тайёрлаш учун кетган (капитал маблағлардан ташқари) харажатларнинг 30 фоизи миқдоридаги суммага;

б) жамғармага йўналтириладиган фойда ҳисобига қопланмайдиган марказлаштирилган капитал маблағларни (кредит шартномасида кўзда тутилган муддатларга) пул билан таъминлаш учун берилган кредитни қоплашга сарфланадиган фойда суммасига.

Ушбу имтиёз алоқа соҳаси корхоналари бўйича ҳам ишлаб чиқариш базасини ривожлантириш учун капитал маблағ солишни пул билан таъминлаш юзасидан 1990 йил 1 августгача расмийлаштирилган кредит битимларига нисбатан, енгил саноат, савдо корхоналари ва ўз оборот маблағлари нормативининг ўсишини таъминлашга нисбатан кредит битимларида кўзда тутилган муддатга амал қилади.

в) корхона ихтиёрида қоладиган фойда ҳисобидан амалга ошириладиган табиатни муҳофаза этиш тадбирларини ўтказиш билан боғлиқ харажатларнинг 30 фоизи миқдоридаги суммасига;

г) халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш ва аҳолига пулли хизмат кўрсатиш асосий (ихтисослашган) фаолият бўлмаса, ана шундай товарлар ишлаб чиқариш, шунингдек хизмат кўрсатишдан тушган корхона фойдаси ўсишининг 20 фоизи миқдоридаги суммасига;

д) ишлаб чиқаришни ривожлантиришга қаратилган алоқа хизматининг янги турларини жорий этишдан ҳосил бўладиган фойда суммасига;

е) корхоналарнинг балансларидаги соғлиқни сақлаш ва дам олиш объектларини, қариялар ва ногиронлар уйларини, маданият ва спорт объектларини, халқ таълими муассасаларини, шунингдек уй-жой фонди объектларини сақлаб туриш учун халқ депутатлари маҳаллий Советлари, томонидан тасдиқланадиган харажатлар нормативларига мувофиқ ўз ихтиёрларида қоладиган фойда ҳисобидан амалга ошириладиган харажатлари суммасига;

ж) хайрия, экология, маданият ва соғломлаштириш жамғармалари, уюшмалари ва ташкилотларига; кўнгилли физкультура ва спорт жамиятларига; Қизил Крест ва Қизил Яримой уюшмасига ва жамиятларига ўтказилган фойда суммасига, бироқ бу мазкур Қонуннинг 2-моддасига мувофиқ белгиланадиган солиқ солинувчи фойданинг 1 фоизидан кўп бўлмаслиги керак;

Халқ таълими, соғлиқни сақлаш ва ижтимоий таъминот, физкультура ва спорт корхоналари, муассасалари ҳамда ташкилотларига, маҳаллалардаги жамоатчилик қўмиталарига ўтказилган фойда суммасига, бироқ бу мазкур Қонуннинг 2-моддасига мувофиқ белгиланадиган солиқ солинувчи фойданинг 5 фоиздан кўп бўлмаслиги керак;

з) корхоналар (қишлоқ хўжалик корхоналари ва матлубот кооперацияларидан ташқари) фойда ҳисобидан фундаментал тадқиқотлар олиб бораётган илмий муассасаларга, шунингдек қишлоқ жойларда объектлар қуриш ва улар учун асбоб-ускуналар сотиб олишда қишлоқ хўжалик корхоналарига ёрдам кўрсатишга сарфланаётган харажатлар суммасига, бироқ бу мазкур Қонуннинг 2-моддасига мувофиқ белгиланадиган солиқ солинувчи фойданинг (ушбу модда 1-бандининг «д» кичик бандида кўзда тутилган сумма буига кирмайди) 1 фоиздан кўп бўлмаслиги керак;

и) қарилик ва ногиронлик пенсияси олаётганларнинг меҳнати қўлланилаётган корхоналар фойдасининг 30 фоизи миқдоридаги суммасига, башарти, улар асосий ишлаб чиқаришда ишловчилар умумий сонининг камида 50 фоизини ташкил этса ёки қарилиги бўйича пенсионерлар ва ногиронлар асосий ишлаб чиқаришда ишловчилар умумий сонининг. 30 фоизидан 50 фоизигачасини ташкил этса, корхона фойдасининг 20 фоизи миқдоридаги суммасига;

к) маҳаллий аҳамиятга молик ва болаларга мўлжалланган нашрлар, дарсликлар, кам нусхали (2000 та нусхагача), илмий адабиёт ва техника адабиёти чиқариш, кам сонли халқлар тилида адабиётлар чиқаришдан ҳамда сенсор нуқсонига эга шахслар учун нашрлар чиқаришдан тушган фойданинг 50 фоизи миқдоридаги суммасига;

л) бюджетдан маблағ билан таъминлаш ҳисобига давлат буюртмалари бўйича ишлар бажариш ва хизматлар кўрсатишдан тушган илмий-тадқинот муассасалари фойдаси суммасига;

м) ижтимоий жиҳатдан паст нархлардаги товар ишлаб чиқариш ва уларни сотишдан олинган фойда суммасига;

н) Ўзбекистон ССР фуқаролар мудофааси ташкилотининг авариялар, фалокатлар ва табиий офатлар юз берганида қутқариш ишларини амалга оширишга ихтисослаштирилган авария-қутқарув бўлинмаларини тайёрлаш, уларнинг моддий-техника базаларини жиҳозлаш учун йўналтириладиган фойданинг 30 фоизи миқдоридаги суммасига.

2. Қуйидагилар солиқ тўлашдан озод қилинадилар:

а) корхоналар ва уларнинг ёрдамчи пудратчилари тарих ва маданият ёдгорликларини таъмирлаш-тиклаш ишларини амалга оширишдан олган фойда бўйича;

б) ўқувчиларнинг корхоналари ва ўқувчиларнинг кооперативлари;

в) даволаш муассасалари ҳузуридаги даволаш-ишлаб чиқариш устахоналари;

г) протез-ортопедия буюмлари ишлаб чиқарувчи, ногиронларга ясама аъзолар тайёрлаб берувчи корхоналар;

д) Ўзбекистон ССР Давлат банкининг резерв системаси вазифаларини бажариши натижасида ҳосил бўладиган жамловчи фойдаси.

3. Ишга янги туширилган корхоналар, мулкчиликнинг шаклидан қатъи назар, ишга туширилган биринчи йили белгиланган солиқ ставкасининг 25 фоизини, иккинчи йили 50 фоизини тўлайдилар.

4. Матлубот коперацияси бўйича қуйидагилар солиқ тўлашдан озод қилинадилар:

а) янги ташкил этилган бўлиб, маҳаллий хом-ашёдан ва чиқиндилардан (шу жумладан харид нархлари бўйича тайёрланган қишлоқ хўжалик хом-ашёсидан) халқ истеъмоли моллари (вино, арақ маҳсулотлари, тамаки, тамаки маҳсулотлари, таркибида спирт бўлган пардоз-андоз буюмларидан ташқари) ишлаб чиқарадиган корхоналар (цехлар)нинг фойдаси, агар молларни ишлаб чиқариш учун фойдаланиладиган сифатли материалларнинг қиймати хом-ашё ва материаллар умумий қийматининг 25 фоизидан ошмаса, ана шу корхоналар (цехлар) ишга туширилган кундан бошлаб икки йил мобайнида;

б) корхоналарнинг қишлоқ жойларда, шаҳар посёлкаларида ва ноҳия марказларида ўз моддий-техника базасини ривожлантиришга сарфланадиган фойдаси;

в) ўзи овлаган балиқни сотишдан олинган фойда;

г) колхоз бозорларининг ўз моддий-техника базасини қуриш ва кенгайтиришга, ўзига қарашли меҳмонхона хўжалигини ривожлантиришга, ободончиликка ҳамда колхоз бозорларини ишлатиш учун қилинадиган харажатларни қоплашга сарфланган фойдаси.

5. Жамоат ташкилотлари бўйича қуйидагилар солиқ тўлашдан озод қилинадилар:

а) ногиронларнинг жамоат ташкилотлари, уларнинг муассасалари, ўқув-ишлаб чиқариш корхоналари ва бирлашмалари;

б) «Орол» жамғармаси, В. И. Ленин номидаги Совет болалар жамғармаси, Совет тинчлик жамғармаси, Совет маданият жамғармаси, Совет меҳр-мурувват ва саломатлик жамғармаси, Л. И. Виготский номидаги ривожланишда нуқсони бўлган болаларга ёрдам жамғармаси, Бутуниттифоқ «Ногиронларнинг саломатлигини тиклаш» уюшмасининг бўлимлари, Улуғбек, Навоий, Ойбек, Қодирий номидаги жамғармалар, Халқ дипломатияси жамғармасининг бош ваколатхонаси, Ўзбекистон маданият уюшмаси, ана шу жамғармалар ва уюшмаларнинг бўлинмалари, шунингдек уларнинг корхоналари ва ташкилотлари ана шу жамғармалар ва уюшмаларга, уларнинг уставда белгилаб қўйилган фаолиятини амалга ошириш учун ажратиладиган фойдалари бўйича;

в) соғлиқни сақлаш объектлари қуриш бўйича «ВИДИМ» акцияли концерн, Қизил Крест ва Қизил Яримой жамиятлари, шунингдек, уларнинг корхоналари ва ташкилотлари уюшмага ва жамиятга уларнинг уставда белгилаб қўйилган фаолиятини амалга оширишлари учун ажратадиган фойдаси бўйича;

г) ижодий уюшмаларнинг хўжалик ҳисобидаги корхоналари оладиган, мазкур уюшмаларга уларнинг уставда белгилаб қўйилган фаолиятини амалга оширишни учун берадиган фойдаси бўйича;

д) Бутуниттифоқ ихтирочилар ва рационализаторлар жамияти, шунингдек унинг ташкилотлари жамиятга унинг уставда белгиланган фаолиятини амалга ошириш учун бериладиган фойдаси бўйича;

е) ёшлар ташкилотлари, касаба уюшмалари олий ўқув юртлари, ўрта махсус ўқув юртлари, ўрта ва ҳунар-техника билим юртлари қошида ташкил этган корхоналарнинг талабалар ва ўқувчилар ижтимоий-маиший шароитларини яхшилашга сарфлайдиган фойдаси.

(Давоми учинчи бетда).

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг Қонуни

КОРХОНАЛАР, БИРЛАШМАЛАР ВА ТАШКИЛОТЛАРДАН ОЛИНАДИГАН СОЛИҚЛАР ТЎҒРИСИДА

(Давоми. Боши иккинчи бетда).

6. Ўзбекистон ССР ҳудудида совет ҳамда ажнабий ҳуқуқий шахслари ва фуқаролари иштирокида ташкил этилган қўшма корхоналар ва уларнинг филиаллари бўйича, агар ажнабий иштирокчининг устав фондидаги улуши 30 фоиздан ортиқ бўлса:

а) қўшма корхоналар рўйхатга олинган пайтдан бошлаб дастлабки икки йил мобайнида фойдадан солиқ тўлашдан озод қилинадилар, фойдали қазилмаларни қазиб олиш ва балиқ овлаш билан шуғулланувчи корхоналар бундан мустаснодир. Қўшма корхона уч йиллик муддат тамом бўлгунга қадар тугатилган тақдирда солиқ суммаси унинг фаолиятининг бутун даври учун тўла миқдорда ҳисоблаб чиқарилади;

б) солиқ солинадиган фойда ишлаб чиқаришни ривожлантиришга, узоқ муддатли банк кредитлари бўйича фоизлар тўлашга (муддати ўтган ва муддати узайтирилган кредитлар бўйича тўланадиган фоизлардан ташқари), шунингдек илмий-тадқиқот ва тажриба-конструкторлик ишларини амалга оширишга, табиатни муҳофаза қилиш тадбирларини ўтказишга сарфланган фойда суммасига камайтирилади.

7. Жамоа хўжаликларидан ташқари ишлаб чиқариш кооперативлари (ширкатлари), шунингдек кичик корхоналар бўйича:

а) солиқ солинадиган фойда узоқ муддатли банк кредитлари бўйича фоизлар тўлашга (муддати ўтган ва муддати узайтирилган кредитлар бўйича фоизлардан ташқари), шунингдек илмий-тадқиқот ва тажриба-конструкторлик ишларини, табиатни муҳофаза қилиш тадбирларини амалга оширишга сарфланган фойда суммасига камайтирилади;

б) уруш ва меҳнат ветеранлари кенгашлари қошида ташкил этилган ҳамда ишловчиларининг камида 50 фоизи пенсия ёшига етган кишилар (пенсионерлар) бўлган уруш, меҳнат ва СССР Қуролли Кучлари ветеранларининг кооперативлари (кооперативларнинг уюшмалари) ва кичик корхоналари солиқ тўлашдан батамом озод қилинадилар.

Кооперативлар (ширкатлар) ва кичик корхоналар (томошахоналар, воситачи ва савдо-харид корхоналаридан ташқари) ташкил этилган (рўйхатга олинган)идан кейинги биринчи йили тегишли фаолият тури учун тасдиқланган солиқ ставкасининг 25 фоизи, иккинчи йили эса 50 фоизи миқдорида фойдадан солиқ тўлайдилар.

Уч йиллик муддат тугамай кооперативнинг (ширкатнинг) ва кичик корхонанинг фаолияти тўхтатилган тақдирда солиқ суммаси унинг бутун фаолият даври учун ана шу (корхоналар) учун белгиланган миқдорда тўлалигича ҳисобланади.

Қорақалпоғистон АССР Олий Кенгаши, халқ депутатлари вилоят ва Тошкент шаҳар Советларининг қарори билан ишлаб чиқариш кооперативлари (ширкатлари) ва кичик корхоналарнинг турларига, уларнинг аҳоли эҳтиёжларини қондиришга қўшаётган улушига, моддий-техника таъминоти ва маҳсулотни реализация қилиш (ишлар бажариш, хизматлар кўрсатиш) шароитларига ҳамда бу корхоналарда қўлланаётган нарх белгилаш тартибига қараб қўшимча имтиёзлар ҳам берилиши мумкин.

8. Корхоналар ва уларнинг тармоқ бўлинмалари базасида ташкил этилган ижара корхоналари ушбу Қонуннинг 4 ва 5-моддалари бўйича ҳисобланадиган солиқ суммасини ижара ҳақи таркибига кирувчи амортизация ажратмаларини чегириб ташлаган ҳолда ижара ҳақи миқдорида камайтирадилар. Давлат корхонаси ижарага ўтган ҳолларда, қонунларга мувофиқ ҳисобланадиган ижара ҳақининг жами тегишли бюджетга ўтказилади.

9. Ўзбекистон ССР ва Қорақалпоғистон АССР қонун ҳужжатларида фойдадан солиқ тўлаш бўйича қўшимча имтиёзлар бериш тартиби белгилаб қўйилади.

Халқ депутатлари маҳаллий Советлари фойдадан олинадиган солиқ бўйича ўз ҳудудларида жойлашган солиқ тўловчилардан олиниб, маҳаллий бюджетларга ўтказиладиган солиқ суммалари доирасида қўшимча имтиёзлар беришлари мумкин.

7-модда. **Фойдадан олинадиган солиқ бўйича ставкалар миқдорини ва имтиёзларни аниқлаш тартиби**

Ушбу Қонунда кўзда тутилган фойдадан олинадиган солиқ ставкаларининг миқдори, шунингдек фойдага солиқ солиш бўйича бериладиган имтиёзларнинг таркиби ва уларни бериш тартибига Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши томонидан келаси йил бюджетини тасдиқлаш чоғида аниқлик киритилиши мумкин.

8-модда. **Солиқни ҳисоблаб чиқиш тартиби ва тўлаш муддатлари**

1. Солиқ суммасини солиқ тўловчиларнинг ўзлари солиқ солинадиган фойда миқдорига асосланиб, бериладиган имтиёзлар ва солиқ ставкаларини ҳисобга олган ҳолда мустақил белгилайдилар.

2. Йил чораги мобайнида барча солиқ тўловчилар (ушбу модданинг 3 ва 4-бандларида санаб ўтилган солиқ тўловчилар бундан мустасно) бюджетга олдинги йилнинг тегишли даврида ҳақиқатда ўтказилган солиқ суммаси миқдорида солиқнинг аванс улушларини тўлайдилар.

Бюджетга солиқнинг аванс улушлари кечи билан ҳар ойнинг 10 ва 25 кунигача фойдадан тўланадиган солиқ уч ойлик суммасининг 1/6 қисми миқдорида тенг бўлиб тўланади.

Фойдадан унчалик кўп бўлмаган миқдорда солиқ тўлайдиган шахснинг илтимосига кўра у турган жойдаги солиқ идораси ойлик солиқ суммасининг 1/3 қисми миқдорида бюджетга тўловнинг битта муддатини белгилаб қўйиши мумкин.

Биринчи чорак, ярим йил, 9 ой ва йил тугагач, солиқ тўловчи ўзи олган ва солиқ солиниши керак бўлган амалдаги фойдага қараб, йил бошидан бери солиқ суммасини ўсиб борувчи якун бўйича ҳисоблаб чиқаради.

3. Матлубот жамиятлари, уларнинг уюшмалари ва корхоналари, матлубот кооперацияси корхоналари ва ташкилотлари, кооператив ва жамоат корхоналари, бирлашмалари ва ташкилотлари, жамоа хўжаликлари, совхозлар ва бошқа қишлоқ хўжалик корхоналари йилнинг олдинги чораклари учун ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаларини ҳисобга олиб, йилнинг ҳар чораги солиғини йил бошидан бери ўсиб борувчи якуни бўйича белгилайдилар.

4. Ўзбекистон ССР ҳудудида совет юридик шахслари, фуқаролари ҳамда ажнабий юридик шахслар, фуқаролар иштирокида ташкил этилган қўшма корхоналар йил давомида йилнинг ҳар чорагида бюджетга фойдадан олинадиган солиқнинг аванс улушларини йиллик тўлов ҳажмининг 1/4 қисми миқдорида ҳар бир чоракнинг охирги ойидаги 15-кундан кечиктирмай тўлайдилар. Жорий йил учун фойдадан олинадиган солиқнинг аванс суммаси корхона томонидан жорий йилнинг молиявий режасини ҳисобга олиб аниқланади.

Ўтган календарь йил давомида олинган фойдадан тўланадиган солиқни корхона ҳисобот йилидан кейинги йилнинг 15-мартидан кечиктирмасдан бухгалтерлик ҳисоботи (баланси) асосида ҳисоблаб чиқаради

5. Солиқ йил чораги ҳисоб-китоблари бўйича бухгалтерлик ҳисоботларини (балансларини) тақдим этиш учун белгилаб қўйилган кундан бошлаб 5 кун муддат, йиллик ҳисоб-китоблар бўйича эса бир йиллик бухгалтерлик ҳисоботларини (балансларини) тақдим этиш учун белгилаб қўйилган кундан бошлаб 10 кун муддат ичида тўланади. Бюджетга фойдадан тўланадиган солиқни ўтказиш учун тўлов тавсияномалари солиқ тўловчилар томонидан банк муассасасига тўлов муддати бошлангунча топширилади.

Совет юридик шахслари, фуқаролари ҳамда ажнабий юридик шахслар ва фуқаролар иштирокида Ўзбекистон ССР ҳудудида ташкил этилган қўшма корхоналар фойдага солинадиган солиқни нақд пулсиз сўм ҳисобида ёки белгиланган тартибда Ўзбекистон ССР банклари томонидан сотиб олинадиган чет эл валютасида тўлайдилар.

6. Ортиқча тўланган солиқлар навбатдаги тўловлар ҳисобига ўтказиб қўйилади ёки тўловчининг ёзма аризаси қабул қилинган кундан бошлаб беш кун муддат ичида солиқ тўловчига қайтариб берилади.

7. Солиқ тўловчилар ўзлари жойлашган ердаги солиқ идораларига бухгалтерлик ҳисоботлари (декларациялари) ва балансларини Ўзбекистон ССР қонунларида белгилаб қўйилган тартибда ва муддатларда, фойдадан тўланадиган солиқ суммасининг ҳисоб-китобларини эса Ўзбекистон ССР Молия вазирлиги тасдиқлаган намуналар бўйича топширадилар. Ўзбекистон ССР ҳудудида совет юридик шахслари, фуқаролари ҳамда ажнабий юридик шахслар, фуқаролар иштирокида ташкил этилган қўшма корхоналар йиллик бухгалтерлик ҳисоботларини ва балансларини ҳисобот йилидан кейинги йилнинг 15 мартигача топширадилар.

II БОБ. АЖНАБИЙ ЮРИДИК ШАХСЛАРНИНГ ЎЗБЕКИСТОН ССР ҲУДУДИДАГИ ФАОЛИЯТДАН ОЛГАН ФОЙДАЛАРИГА СОЛИНАДИГАН СОЛИҚ

9-модда. **Солиқ тўловчилар**

Ўзи доимий турган мамлакатнинг қонунларига мувофиқ юридик шахслар деб эътироф этиладиган, Ўзбекистон ССР ҳудудида, Ўзбекистон ССР иқтисодий зонасида доимий ваколатхона орқали хўжалик фаолиятини амалга оширадиган компаниялар, бирлашмалар, шунингдек бошқа ҳар қандай ташкилотлар ажнабий юридик шахслар фойдасидан солиқ тўловчилар деб ҳисобланадилар. Солиқ солиш мақсадларида ажнабий юридик шахснинг Ўзбекистон ССРдаги доимий ваколатхонаси деганда бюро, идора, агентлик, фаолият юритиладиган ҳар қандай бошқа жой (табиий ресурсларни қазиб чиқариш билан, битимларда назарда тутилган қурилиш, ускуналарни ўрнатиш, монтаж қилиш, йиғиш, созлаш, хизмат кўрсатиш ва бошқа шунга ўхшаш ишларни амалга ошириш билан боғлиқ бўлган жой), шунингдек Ўзбекистон ССР ҳудудида ажнабий шахсларнинг вакили бўлган ташкилотлар ва фуқаролар тушунилади.

Ажнабий юридик шахс доимий ваколатхона жойлашган ердаги солиқ идорасида рўйхатдан ўтиш шарти билан Ўзбекистон ССРдаги хўжалик фаолиятини доимий ваколатхона орқали амалга оширади.

Ўзбекистон ССРда доимий ваколатхона орқали фаолиятни амалга ошираётган ажнабий юридик шахснинг рўйхатдан ўтмаслиги солиқ солиниши керак бўлган даромадни яшириш деб ҳисобланади.

Ўзбекистон ССРда ажнабий юридик шахс фаолиятининг бошланиши ёки тамом бўлишини рўйхатдан ўтказиш фаолият бошланганидан кейин бир ой ичида ёки фаолият тўхтатилишидан бир ой олдин амалга оширилиши керак.

10-модда. **Солиқ солиш объекти**

Доимий ваколатхона орқали Ўзбекистон ССР ҳудудида ва Ўзбекистон ССР иқтисодий зонасида фаолиятни амалга оширувчи ажнабий юридик шахс олган фойда солиқ солиш объекти бўлади.

Фойданинг шаклланиш хусусиятлари ва уни ҳисоблаб чиқишда назарга олинадиган харажатлар таркиби Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Кабинети белгилайдиган тартибда аниқланади.

Ажнабий юридик шахснинг Ўзбекистон ССРдаги фаолиятидан олган фойдасини тўғридан-тўғри аниқлаш имкони бўлмаган тақдирда ҳудудида доимий ваколатхона жойлашган солиқ идораси билан келишиб туриб, фойдани даромад ёки қилинган харажатлар асосида рентабеллик даражаси 15 фоиз бўлишидан келиб чиққан ҳолда аниқлашга йўл қўйилади.

Ўзбекистон ССРда доимий ваколатхона орқали амалга ошириладиган фаолияти эвазига маҳсулот ёки мулк тарзида ҳақ оладиган ажнабий юридик шахслар фойдадан солиқ тўлайдилар, бу фойданинг миқдорини аниқлаш учун келишилган (шартнома) нархлардан, маҳсулот экспорт қилувчи асосий совет ташкилотларининг нархларидан ёки шундай, ё бўлмаса шунга ўхшаш маҳсулот ёҳуд мол-мулк учун жаҳон бозори нархлари негизида ҳисоблаб чиқилган нархлардан фойдаланилади.

11-модда. **Солиқ миқдори ва уни бюджетга ўтказиш**

Ажнабий юридик шахснинг Ўзбекистон ССРдаги фаолиятдан олган фойдасидан мазкур Қонун 5-моддасининг 1-банди «в» кичик бандида кўзда тутилган ставкаларда солиқ олиниши керак.

Солиқ суммаси республика бюджетига, Қорақалпоғистон АССР бюджетига ва маҳаллий бюджетларга ушбу Қонун 5-моддасининг 2-бандида кўзда тутилган тартибда ўтказилади.

Ўзбекистон ССР бюджетига, Қорақалпоғистон АССР бюджетига, маҳаллий бюджетларга ўтказиладиган солиқлар суммаси, шунингдек табиий ресурслар учун тўловларнинг умумий миқдори маҳсулотнинг (ишлар, хизматларнинг) таннархига ажратиладиган қисмидан ташқари) мазкур Қонун 5-моддасининг 1-банди «в» кичик бандида кўзда тутилган ставкалар бўйича ҳисоблаб чиқиладиган фойдадан ундириладиган энг кўп миқдордан ошиб кетмаслиги керак.

12-модда. **Солиқ имтиёзлари**

Ўзбекистон ССРда фаолиятини амалга ошираётган ажнабий юридик шахслар рўйхатдан ўтказилган пайтдан бошлаб дастлабки икки йил давомида (олис қишлоқ ва тоғ районларида ҳамда аҳолиси 2000 кишидан кам бўлган аҳоли пунктларида ташкил этилганлари эса дастлабки уч йил давомида) фойдадан солиқ тўлашдан озод қилинади. Ажнабий юридик шахслар рўйхатдан ўтказилган пайтдан бошлаб уч йил ўтгунга қадар тугатилгани тақдирда уларнинг бутун фаолият даври учун тўлиқ миқдорда фойдадан солиқ тўланади. Ўзбекистон ССРда фаолиятни амалга ошираётган ажнабий юридик шахслар мазкур Қонуннинг 6-моддаси 6-бандида назарда тутилган совет ва ажнабий юридик шахслари ҳамда фуқаролари иштирокида Ўзбекистон ССР ҳудудида ташкил этилган қўшма корхоналарга бериладиган солиқ имтиёзларидан фойдаланадилар.

13-модда. **Солиқни ҳисоблаб чиқариш тартиби ва тўлаш муддатлари**

1. Солиқ миқдори фойданинг солиқ солинадиган миқдорига қараб, ушбу Қонуннинг 12-моддасига мувофиқ бериладиган имтиёзларни ҳамда солиқ ставкасини ҳисобга олиб аниқланади.

Ажнабий юридик шахсларнинг фойдасидан олинадиган солиқ ҳар йили доимий ваколатхона жойлашган ердаги солиқ идораси томонидан ҳисоблаб чиқарилади.

2. Ўзбекистон ССРда фаолият олиб борувчи ажнабий юридик шахслар ҳисобот йилидан кейинги йилнинг 15 апрелидан кечиктирмасдан солиқ идорасига Ўзбекистон ССРдаги ўз фаолияти тўғрисида ҳисобот, шунингдек Ўзбекистон ССР Молия вазирлиги тасдиқлайдиган намуна бўйича даромадлари тўғрисида маълумот топширади. Жорий йил тамом бўлгунга қадар фаолияти тўхтатилган тақдирда мазкур ҳужжатлар фаолият тўхтатилган кундан бошлаб бир ой мобайнида тақдим этилиши керак.

Ўзбекистон ССРда фаолият олиб борувчи ажнабий юридик шахсларнинг даромадлари тўғрисидаги декларация хўжалик ҳисобида ишлайдиган аудитор ташкилот томонидан ҳақ эвазига ҳар йили текширилиши керак.

3. Ҳисоблаб чиқилган солиқ ҳажмида тўловчига Ўзбекистон ССР Молия вазирлиги томонидан тасдиқланган нусхада тўлов хабарномаси топширилади.

Солиқ тўлов хабарномасида кўрсатилган муддатларда корхоналар ва фуқаролар томонидан нақд пулсиз сўмлар билан ёки белгиланган тартибда СССР ва Ўзбекистон ССР банклари, корхоналари ва фуқаролари сотиб оладиган чет эл валютаси билан тўланади.

III. БОБ. ОБОРОТ СОЛИҒИ

14-модда. **Солиқ тўловчилар**

Оборот солиғи тўловчилар оборот солиғи солинадиган товарларни (маҳсулотни) ишлаб чиқарадиган ва сотадиган корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлардан (шу жумладан, ишлаб чиқариш ширкатлари, шунингдек совет юридик шахслари ҳамда ажнабий юридик шахслар ва фуқаролар иштирокида ташкил этилган қўшма корхоналардан ва уларнинг бўлимларидан) иборатдир.

15-модда. **Солиқ ставкалари ва солиқни бюджетга ўтказиш**

Оборот солиғи миқдорлари солиқ солинадиган оборотга нисбатан фоизлар ҳисобида ёки товар (маҳсулот) бирлигидан олинадиган қатъий миқдорлар ҳисобида белгилаб қўйилади, мазкур оборот эса савдо ва улгуржи-савдо чегирмаларини (транспорт чиқимларини) чиқариб ташлаб давлат чакана нархлари асосида ёки тартибга солинадиган ва эркин чакана нархлар асосида аниқланади.

Чакана нархлар (саноатнинг улгуржи нархлари) ва корхоналарнинг улгуржи нархлари белгилаб қўйилган товарлар (маҳсулотлар) бўйича солиқ мазкур нархлар ўртасидаги тафовут тарзида савдо ва улгуржи-савдо чегирмаларини (транспорт харажатларини) ҳисобга олиб белгиланади.

Оборот солиғини жорий этиш шартлари ва миқдорларининг даражалари Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Кабинети аниқлайдиган тартибда белгиланади.

Корхоналар учун давлатнинг чакана нархларида, тартибга солинадиган ва эркин чакана нархларда сотиладиган товарларга оборотдан олинадиган солиқ миқдорлари:

а) Ўзбекистон ССР ва Қорақалпоғистон АССР нарх белгилаш идоралари, шунингдек вазирликлар (идоралар) ўзларига берилган ҳуқуққа мувофиқ чакана нархларини тасдиқлаб берадиган молларнинг турлари бўйича — Ўзбекистон ССР Молия вазирлиги томонидан;

б) вилоят ижроия комитетлари, шаҳар ижроия комитетлари (жумҳуриятга бўйсунадиган шаҳарларнинг ижроия комитетлари) чакана нархларини тасдиқлаб берадиган молларнинг турлари бўйича — Ўзбекистон ССР Молия вазирлигининг тегишли давлат солиқ инспекциялари томонидан ишлаб чиқилиб, тасдиқланади.

Тасдиқланган оборот солиғининг ставкалари нарх-наво ва тарифлар марказлаштирилган тартибда ўзгартирилган тақдирда қайта кўриб чиқилади.

Оборот солиғи тарзида тушган сумма республика бюджетига ўтказилади, унинг Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши тасдиқлайдиган нормативлар бўйича Қорақалпоғистон АССР бюджетига ва маҳаллий бюджетларга бериладиган қисми бундан мустаснодир.

16-модда. **Солиқ соҳасидаги имтиёзлар**

1. Қуйидагилар оборот солиғи тўлашдан озод қилинади:

а) ишга тушган кундан бошлаб икки йил мобайнида:

маҳаллий хом ашёдан ва чиқиндилардан товарлар (арақ, вино-арақ маҳсулотлари, пиво, тамаки, тамаки маҳсулотлари, пластмасса товарлар ҳамда таркибида спирт бўлган пардоз-андоз буюмларидан ташқари) ишлаб чиқарадиган корхоналар, башарти, товарларни ишлаб чиқариш учун фойдаланиладиган тўла қимматли материаллар ва хом ашёнинг қиймати хом ашё ва материаллар умумий қийматининг 25 фоизидан ортиқ бўлмаса;

халқ бадиий ҳунармандчилиги корхоналари ўзлари тайёрлаган бадиий буюмларни сотиш бўйича;

б) кўрлар ва карлар жамиятларига қарашли, шунингдек кўрлар ва карларга мўлжалланган ўқув-ишлаб чиқариш корхоналари, агар меҳнат қобилияти чекланган шахслар ушбу корхоналар ходимлари умумий сонининг камида 50 фоизини ташкил этса;

в) тоғли ва олис ерларда жойлашган матлубот кооперациясининг маҳсулотлар (узум виноси, мева-резаворлар виноси, ўткир ичимликлар ва пиводан ташқари) сотувчи корхоналари оборот солиғи ҳажмининг 50 фоизигача миқдорда, ноҳияга бўйсунувчи шаҳарларда, шаҳар посёлкаларида ва қишлоқ жойларда жойлашган корхоналар эса 25 фоизи миқдорида;

г) жамоа хўжаликлари, совхозлар ва бошқа қишлоқ хўжалик корхоналари маҳаллий хом ашёдан ва ўзлари ишлаб чиқарган хом ашёдан тайёрланган маҳсулотни сотиш бўйича, пластмасса маҳсулотлар, ошланган мўйнали терилар, мўйна ва заргарлик буюмлари, шунингдек спирт ишлатиб тайёрланган вино-арақ маҳсулотларидан ташқари;

д) В. И. Ленин номидаги Совет болалар жамғармасининг, Совет тинчлик жамғармасининг, Совет маданият жамғармасининг, Совет меҳрмурувват ва саломатлик жамғармасининг, Қизил Крест ва Қизил Яримой жамиятлари уюшмасининг, «Орол» жамғармасининг, Улуғбек, Навоий, Қодирий, Ойбек номидаги жамғармаларнинг, Бутуниттифоқ «Ногиронларнинг саломатлигини тиклаш» уюшмасининг, халқ дипломатияси бош ваколатхонаси фондининг корхоналари ва хўжалик ташкилотлари ўз фаолиятлари йўналишига мувофиқ ишлаб чиқарадиган товарлар ва маҳсулот бўйича;

е) ижодий уюшмаларнинг корхоналари ва хўжалик ташкилотлари ушбу уюшмаларга уларнинг уставлардаги фаолиятини амалга ошириш учун берадиган оборот солиғи суммаси миқдорида;

ж) уруш ва меҳнат ветеранлари кенгашлари қошидаги ишловчиларнинг камида 50 фоизи пенсия ёшига етган шахслардан (пенсионерлардан) иборат бўлган, маҳаллий хом ашё ва чиқиндилардан товарлар ишлаб чиқарадиган уруш, меҳнат ва Қуролли Кучлари ветеранларининг кооперативлари (кооперативлар уюшмалари);

з) ўқувчилар корхоналари ва ўқувчилар кооперативлари ўзлари ишлаб чиқарадиган товарларни сотиш бўйича.

2. Халқ истеъмоли моллари тайёрлайдиган корхоналар товарлар ишлаб чиқариш ҳажмининг олдинги даврга нисбатан ўсишидан олинган оборот солиғининг 30 фоизигача қисмини Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Кабинети белгилайдиган тартибда ўз ихтиёрида қолдириш ҳуқуқига эга.

3. Жамғарма фонди маблағлари етарли бўлмаган тақдирда корхоналар халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришни кўпайтириш, уларнинг сифатини ошириш ва турларини кўпайтиришга берилган банк кредитини тўлаш учун кредит билан таъминланган тадбирларни амалга ошириш натижасида қўшимча ишлаб чиқарилган товарларни сотишдан олган оборот солиғи ҳажмининг 50 фоизигача қисмини сарфлашлари мумкин.

4. Оборот солиғи бўйича айрим солиқ тўловчилар учун қўшимча имтиёзлар, солиқ тўлаш қоидалари ва муддатлари Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Кабинети аниқлаб қўядиган тартибда белгиланади.

IV БОБ. МАҲСУЛОТ СОТГАНЛИК УЧУН ТЎЛАНАДИГАН СОЛИҚ

17-модда. **Солиқ тўловчилар**

Қуйидагилар солиқ тўлайдилар:

а) хўжалик ҳисоби принциплари асосида ишлаб чиқариш, тижорат ва бошқа тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланаётган, мустақил балансга эга бўлган ва юридик шахс бўлган корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлар, шу жумладан Ўзбекистон ССР ҳудудида ташкил этилган қўшма корхоналар, хўжалик фаолияти юритаётган халқаро бирлашмалар, мулкчилик шаклларидан қатъи назар, совет юридик шахслари ва фуқаролари иштирокида бошқа иттифоқдош жумҳуриятлар ҳамда мамлакатлар ҳудудларида ташкил этилган қўшма корхоналарнинг Ўзбекистон ССР ҳудудидаги филиаллари;

б) маҳсулот ҳамда товарлар ишлаб чиқарувчи ва уларни сотувчи, хизматлар кўрсатувчи халқаро бирлашмалар ва ҳукуматга қарашли бўлмаган ташкилотлар (бирлашмалар);

в) хўжалик ҳисобида бўлмаган, бироқ маҳсулот ва товарлар ишлаб чиқарувчи ва уларни сотувчи, хизматлар кўрсатувчи ташкилотлар, шу жумладан бюджетдан таъминланадиган ташкилотлар;

г) маҳсулотлар ишлаб чиқарувчи ва уларни сотувчи, ишлар бажарувчи ва хизматлар кўрсатувчи Ўзбекистон ССР ҳудудида амал қилувчи ажнабий юридик шахслар.

18-модда. **Солиқ солиш объекти ва солиқ ставкаси**

Солиқ ставкаси ишлаб чиқариш-техника маҳсулотлари, халқ истеъмоли моллари сотишнинг, бажарилган ишлар ва кўрсатилган пулли хизматларнинг ҳажмига қараб, Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Кабинети кўрсатиб берган миқдорларда белгиланади.

19-модда. **Солиқ суммаларини бюджетга ўтказиш тартиби**

Солиқ суммаларини республика бюджети ва маҳаллий бюджетлар ўртасида тақсимлаш тартиби республика қонунлари билан белгиланади.

Солиқни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш тартиби Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Кабинети томонидан белгиланади.

V БОБ. ЭКСПОРТ ВА ИМПОРТ СОЛИҒИ

20-модда. **Солиқ тўловчилар**

Экспорт ва импорт солиғини ушбу Қонуннинг 1-моддасида санаб ўтилган ҳамда ташқи савдо алоқаларини амалга оширадиган барча ташкилотлар тўлайдилар.

21-модда. **Солиқни ҳисоблаб чиқариш тартиби**

Экспорт ва импорт солиғи Ўзбекистон ССР ҳудудига олиб киpиладиган ёки унинг ҳудудидан четга чиқариладиган айрим турдаги товарларнинг ташқи савдо нархлари (СССР Давлат банки курси бўйича совет пулларига айлантириб ҳисобланган) билан СССР ва Ўзбекистон ССР ички нархлари даражаси ўртасидаги фарқлар натижасида ҳосил бўладиган соф даромадни давлат даромадига ўтказиш шаклида бўлади.

Экспорт ва импорт солиғи совет сўмларида ҳисобланади:

а) товарларни Ўзбекистон ССР ва СССР чегараси орқали ўтказиш чоғида солиқ солиниши керак бўлган товарларнинг эгаси (тасарруф қилувчи) божхона декларациясида кўрсатган товарларнинг ташқи савдо (шартнома) қийматига (СССР Давлат банки курси бўйича совет сўмларига айлантириб ҳисобланган қийматига) нисбатан фоиз ҳисобидаги божлар;

б) экспорт ёки импорт қилинаётган умумдавлат аҳамиятига молик товарлар айрим турларининг ташқи савдо нархлари (СССР Давлат банки курси бўйича совет сўмларига айлантириб ҳисобланган) билан Ўзбекистон ССРнинг ички нархлари ўртасида бўладиган, ташқи савдо битимини амалга ошириш билан боғлиқ харажатларни чиқариб ташлагандан кейин қоладиган фарқ.

Бундай товарларнинг рўйхати, харажатларнинг таркиби, экспорт ва импорт солиғининг миқдорлари, уларни тўлаш тартиби ва муддатлари, шунингдек солиқ бўйича имтиёзлар Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Кабинети томонидан аниқланадиган тартибда белгиланади.

22-модда. **Солиқни ўтказиш тартиби**

Экспорт ва импорт солиғи Ўзбекистон ССР бюджетига ўтказилади.

VI БОБ. ЖУМҲУРИЯТ ТАШҚАРИСИГА ЧИҚАРИЛАДИГАН ХОМ АШЁ РЕСУРСЛАРИГА СОЛИНАДИГАН СОЛИҚ

23-модда. **Солиқ тўловчилар**

Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Кабинети қошидаги хом ашё ва енгил саноат маҳсулотлари таъминоти ҳамда уларни сотиш бош бошқармаси, шунингдек, хом ашё ресурсларини Ўзбекистон ССРдан ташқарига сотадиган корхоналар солиқ тўловчилар ҳисобланади.

24-модда. **Солиқни ҳисоблаб чиқариш тартиби**

Республика ташқарисига сотилаётган хом ашё ресурсларига солинадиган солиқ Ўзбекистон ССРнинг амалдаги белгилаб қўйилган нархлари билан шартнома (тижорат) нархлари даражасидаги фарқ натижасида вужудга келадиган соф даромаднинг бир қисмини бюджетга олишдан иборат бўлади.

25-модда. **Солиқни тўлаш ва бюджетга ўтказиш тартиби**

Ташқарига олиб чиқиб кетилаётгани учун солиқ ундириладиган хом ашё ресурсларининг рўйхати, қўшимча харажатлар таркиби, шунингдек солиқ ставкаси, уни тўлаш, бюджетга ўтказиш ва тақсимлаш тартиби Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Кабинети томонидан аниқланади.

VII БОБ. ЖАМОА ХЎЖАЛИГИ АЪЗОЛАРИНИНГ МЕҲНАТ ҲАҚИ ФОНДИДАН ОЛИНАДИГАН СОЛИҚ

26-модда. **Солиқ тўловчилар**

Жамоа хўжаликлари хўжалик аъзоларининг меҳнат ҳақи фондидан ундириладиган солиқни тўловчилардир.

27-модда. **Солиқ солиш объекти**

Жамоа хўжалиги аъзолари меҳнат ҳақи фондининг жамоа хўжалигида ишлайдиган ҳар бир аъзога бир ойда 160 сўм ҳисобидаги солиқ солинмайдиган миқдордан ортиқ қисмига солиқ солинади.

Жамоа хўжалиги аъзоларининг меҳнат ҳақи фондидан солиқ солинадиган қисмини ҳисоблаб чиқариш чоғида жамоа хўжалиги аъзоларига тўланиши керак бўлган ҳамма ҳақлар, шу жумладан қўшимча ҳақлар, мукофотларнинг барча турлари, шунингдек натура тарздаги тўловлар ҳам ҳисобга олинади.

Меҳнат ҳақи эвазига бериладиган маҳсулот унинг таннархи бўйича баҳоланади.

28-модда. **Солиқ ставкаси ва уни бюджетга ўтказиш**

Солиқни барча жамоа хўжаликлари хўжалик аъзолари меҳнат ҳақи фондининг солиқ солинадиган қисмидан 8 фоиз миқдорида тўлайдилар.

Солиқ суммалари маҳаллий бюджетларга ўтказилади.

29-модда. **Солиқни ҳисоблаб чиқариш тартиби ва уни тўлаш муддатлари**

Жамоа хўжалиги аъзолари меҳнат ҳақи фондининг солиқ солинадиган қисми хўжаликнинг барча тармоқларида ҳисоблаб ёзилган жамоа хўжалиги аъзолари меҳнат ҳақи умумий фонди асосида, шу жумладан жамоа хўжалиги аъзоларининг меҳнат ҳақи ҳисобига харид нархлари баҳосида бериладиган натура ҳолидаги маҳсулот қиймати ҳам қўшиб ҳисоблаб чиқарилади.

Жамоа хўжалиги аъзолари меҳнат ҳақи фондининг солиқ солинадиган қисми жамоа хўжалиги аъзолари меҳнат ҳақи учун ҳисоблаб ёзилган пул суммаси, шу жумладан натура ҳолидаги маҳсулот қиймати (харид нархлари баҳосида) билан меҳнат ҳақи фондининг солиқ солинадиган қисми ўртасидаги фарқ тарзида аниқланади, солиқ солинмайдиган қисми жамоа хўжалигида ишловчи ҳар бир аъзо ҳисобига 160 сўм миқдорида белгилаб қўйилган солиқ солинмайдиган ўртача энг оз ойлик маош тарзида ҳисоблаб чиқарилади.

Йилнинг I, II ва III чораклари учун тўланадиган солиқ миқдорлари меҳнат ҳақи бўйича йил бошидан буён жамоа хўжалиги аъзолари меҳнатига тўлаш учун фоиз тарзида ҳисобланган ҳақнинг умумий фонди миқдоридан жамоа хўжалиги аъзолари билан қилинган ҳисоб-китоблар тўғрисидаги бухгалтерия ҳисоб ва ҳисоботи маълумотлари асосида ҳисоблаб чиқарилади. Мазкур фоиз жамоа хўжалиги аъзоларининг ўтган йилги меҳнат ҳақи фонди солиқ солинадиган қисмидан олинадиган даромад солиғи суммасининг ўша даврдаги умумий фонд суммасига нисбати тарзида белгиланади. Бунда жорий йилнинг ўтган даврида ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси ҳисобга олинади.

Жамоа хўжалиги аъзоларининг йилнинг IV чорагида тўланиши лозим бўлган меҳнат ҳақи фондига солинадиган солиқ суммаси йил учун кутилаётган жамоа хўжалиги аъзолари меҳнат ҳақи фондидан I, II ва III чораклардаги солиқни ҳисоблаб чиқариш учун белгиланган фоиз бўйича аввалги чораклардаги тўловларни эътиборга олиб ҳисоблаб чиқарилади. Жамоа хўжалиги аъзолари меҳнат ҳақи фондининг солиқ солинадиган қисми бўйича узил-кесил ҳисоб-китоб жамоа хўжалигининг йиллик ҳисоботи маълумотлари бўйича йил давомида жамоа хўжалиги аъзоларига амалда ҳисобланган меҳнат ҳақи фонди ҳамда жамоа хўжалигида ишлаган жамоа хўжалиги аъзоларининг йиллик ўртача сони асосида амалга оширилади.

Жамоа хўжалиги аъзоларининг меҳнат ҳақи фондидан даромад солиғини жамоа хўжаликлари йил чораги тугагандан кейинги ҳар ойнинг 25-кунигача, жамоа хўжалиги аъзолари меҳнат ҳақи фондидан тегишли чорак ҳисоботи бўйича ҳисоблаб чиқарилган миқдорда тўлайдилар.

VIII БОБ. ИСТЕЪМОЛГА АЖРАТИЛАДИГАН МАБЛАҒЛАРНИНГ САРФЛАНИШИНИ ТАРТИБГА СОЛУВЧИ СОЛИҚ

30-модда. **Солиқ тўловчилар**

Жамоа хўжаликлари, хўжалик фаолиятини амалга оширувчи ажнабий юридик шахслар, ҳукуматга қарашли бўлмаган халқаро ташкилотлар (бирлашмалар), халқаро бирлашмалар ва Ўзбекистон ССР ҳудудида совет ҳамда ажнабий юридик шахслари ва фуқаролари иштирокида тузилган қўшма корхоналардан ташқари (агар ажнабий иштирокчининг устав фондидаги улуши камида 30 фоиз бўлса) барча корхона, бирлашма ва ташкилотлар солиқ тўловчилар ҳисобланади.

31-модда. **Солиқ солиш объекти**

Истеъмолга ажратиладиган маблағларнинг солиқ солинмайдиган миқдордан ортиқ суммаси солиқ солиш объекти бўлади.

32-модда. **Истеъмолга ажратиладиган маблағларнинг таркиби**

Истеъмолга ажратиладиган маблағлар таркибига қуйидагилар киритилади:

а) корхонанинг барча ишловчилари меҳнатига ҳақ тўлаш учун қилинадиган харажатлар суммаси;

б) пул тўловлари, шу жумладан йиллик иш якунлари бўйича мукофотлар, меҳнат учун пул ва натура шаклларида рағбатлантиришнинг бошқа турларига, моддий ёрдамга, меҳнат соҳасидаги ва ижтимоий соҳадаги имтиёзларни белгилашга ажратиладиган маблағлар ҳамда якка тарздаги бошқа тўловлар (муаллифлик ҳақи, ҳамда кашфиётлар, рационализаторлик учун тўланадиган мукофотлар бу ҳисобга кирмайди);

в) меҳнат жамоасининг акциялари ҳамда меҳнат жамоаси корхона мулкига қўшган улушлар бўйича тўланадиган даромадлар (дивидендлар, фойдалар).

33-модда. **Истеъмолга ажратиладиган маблағларнинг солиқ солинмайдиган миқдори**

Истеъмолга ажратиладиган маблағларнинг солиқ солинмайдиган миқдори ушбу Қонун 34-моддасига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган жорий даврнинг хўжалик даромади миқдорини ана шу маблағларнинг аввалги йилнинг тегишли даврида хўжалик олган даромаддаги улушига кўпайтириш йўли билан аниқланади. Ҳосил қилинган миқдорга хўжалик ҳисоби даромадининг истеъмолга ажратиладиган маблағларга нисбатан илдамроқ ўсишини таъминлайдиган коэффициент билан тузатиш киритилади.

Коэффициентнинг миқдори 0,98 даражада белгилаб қўйилади. Зарур ҳолларда бу коэффициент айрим тармоқлардаги ишлаб чиқаришнинг хусусиятларига боғлиқ ҳолда Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Кабинетининг қарорига мувофиқ ўзгартирилиши мумкин.

Истеъмолга ажратилган маблағларнинг аввалги йилнинг тегишли даврида олинган хўжалик ҳисоби даромадидаги улушини аниқлаш чоғида бу маблағларнинг миқдори ўша даврда даромадларнинг солиқ солинмайдиган миқдорига нисбатан қанча ошиб кетишига йўл қўйилган бўлса, шунча миқдорда камайтирилади.

Йил якунлари юзасидан истеъмолга ажратиладиган

(Давоми тўртинчи бетда).

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг Қонуни

КОРХОНАЛАР, БИРЛАШМАЛАР ВА ТАШКИЛОТЛАРДАН ОЛИНАДИГАН СОЛИҚЛАР ТЎҒРИСИДА

(Давоми. Боши иккинчи, учинчи бетларда).

маблағларнинг солиқ солинмайдиган маблағлар миқдорига нисбатан ошиб кетишига йўл қўйган ва солиқ тўлаган корхоналар мазкур тўловларни (солиқни ҳам қўшиб ҳисоблаганда) навбатдаги йилда истеъмолга ажратиладиган маблағлар ҳисобидан тўлайдилар.

Истеъмолга ажратиладиган маблағларнинг солиқ солинмайдиган миқдорига нисбатан тежаб қолинган суммаси эҳтиёт фондига ўтказиб қўйилиши ва ундан корхона кейинги даврларда истеъмол учун фойдаланиши мумкин, ундан тартибга солувчи солиқ олинмайди. Бунда тежаб қолинган мазкур маблағ жорий даврда истеъмолга ажратиладиган маблағларнинг хўжалик даромадидаги улушини аниқлаш чоғида ҳисобга олинади.

34-модда. **Истеъмолга ажратиладиган маблағларни тартибга солиш учун асос қилиб олинадиган хўжалик ҳисоби даромади**

Корхоналарнинг истеъмолга ажратиладиган маблағларини тартибга солиш учун асос қилиб олинадиган хўжалик ҳисоби даромади сотилган маҳсулот (бажарилган ишлар, кўрсатилган хизматлар) таннархи таркибидаги меҳнатга ҳақ тўлаш харажатлари ҳамда корхона ихтиёрида қоладиган фойданинг йиғиндиси тарзида ҳисоблаб чиқарилади.

Хўжалик даромади аввалги йил билан таққосланадиган нархлар ва шартларда белгиланади. Давлат эҳтиёжлари учун ишларни бажариш ва маҳсулот етказиб бериш тақозоси билан ишлаб чиқариш ички тузилишининг ўзгартирилиши мазкур даромаднинг камайишига олиб келган ҳолларда унинг миқдори тегишли тарзда оширилади.

35-модда. **Солиқ ставкалари ва солиқни бюджетга ўтказиш**

Солиқ ставкалари Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши томонидан келгуси йилги республика бюджетини тасдиқлаш чоғида белгиланади.

Солиқ йилнинг ҳар чорагида Иттифоққа, республикага бўйсунадиган корхоналар (хўжаликлар) бўйича Ўзбекистон ССР республика бюджетига, бошқа корхоналар бўйича Қорақалпоғистон АССР бюджети ва маҳаллий бюджетларга ўтказилади.

36-модда. **Солиқ бўйича имтиёзлар**

Қуйидагиларга солиқ солинмайди:

а) янги ишга туширилаётган корхоналарда (объектларда) лойиҳадаги техника-иқтисодий кўрсаткичларини ўзлаштиришнинг норматив муддатлари ҳамда ана шу муддат тамом бўлгандан кейинги биринчи иш йили мобайнида истеъмолга ажратиладиган маблағларнинг ўсишига;

б) халқнинг турмуш даражасини кўтариш юзасидан марказлаштирилган тадбирларнинг амалга оширилиши, шу жумладан меҳнатга ҳақ тўлашнинг янги шартлари жорий қилиниши ва фавқулодда вазиятларнинг оқибатлари тугатилиши муносабати билан истеъмолга ажратиладиган маблағларнинг ўсишига;

в) ногиронлар ва меҳнат қобилияти чекланган шахсларнинг меҳнати қўлланиладиган корхоналарда меҳнатга ҳақ тўлаш учун сарфланадиган маблағларга, агар бундай шахсларнинг сони корхонада банд бўлган кишилар умумий сонининг 50 фоизидан ортиқ бўлса;

г) корхонада ҳалок бўлган кишиларнинг оилаларига ёрдам бериш учун тўловлар, ишлаб чиқаришда шикастланган ёки касб касаллигига учраган кишиларга белгилаб қўйилган пенсиялар ва тўловлардан ташқари бериладиган товон пулларига.

Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Кабинети корхоналар қўшимча суратда халқ истеъмоли моллари етказиб берганлигига ҳамда аҳолига пулли хизматлар кўрсатганлигига қараб, шунингдек халқ хўжалиги айрим тармоқларига қарашли корхоналар фаолиятининг кон-геология, гидрология ва бошқа шароитлари ўзгариши муносабати билан солиқ бўйича қўшимча имтиёзлар белгилаши мумкин.

IX БОБ. ДАРОМАДДАН ОЛИНАДИГАН СОЛИҚЛАР

37-модда. **Корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотларнинг ўзларига қарашли акциялар, облигациялардан ва бошқа қимматли қоғозлардан ҳамда қўшма корхоналарда улуш қўшиб иштирок этишдан олган даромадларига солиқ солиш**

1. Ушбу Қонуннинг 38-моддасида кўзда тутилганлардан ташқари корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлар ўзларига қарашли акциялардан, облигациялар ва бошқа қимматли қоғозлардан оладиган даромадларга, шунингдек совет иштирокчисининг қўшма корхоналарда улуш қўшиб иштирок этишдан олган даромадларига 15 фоиздан иборат ставка бўйича солиқ солиниши керак.

2. Ажнабий иштирокчиларнинг қўшма (чет эл) корхоналар фойдасини тақсимлаш натижасида ҳосил бўладиган даромадларига, агар СССР ва Ўзбекистон ССРнинг солиқлар масаласидаги халқаро шартномаларида бошқача тартиб белгилаб қўйилган бўлмаса, бу даромадларга чет элга ўтказилаётган пайтда 15 фоиз миқдорида солиқ солиниши керак.

Даромадларни чет элга ўтказиш чоғида солиқ суммаси даромадлар қайси валюта билан ўтказилаётган бўлса, ўша валюта билан тўланади, агар корхона, бирлашма ва ташкилотнинг таъсис ҳужжатларида бошқача тартиб белгилаб қўйилган бўлмаса.

3. Ушбу модданинг 1 ва 2-бандларида кўрсатилган солиқлар даромад манбаидан ундириб олинади. Солиқларни ушлаб қолиш ва бюджетга ўтказиш учун даромадни тўлаётган корхона, шунингдек қўшма корхонанинг ажнабий иштирокчиси, Ўзбекистон ССР ҳудудида фаолиятни амалга ошираётган ажнабий юридик шахс масъулиятли бўлади.

4. Давлат облигациялари ва давлатнинг бошқа қимматли қоғозлари бўйича олинадиган дивидендлар солиқ солишдан озод қилинади.

5. Ўзбекистон ССР ҳудудида совет юридик шахслари, фуқаролари ҳамда ажнабий юридик шахслар, фуқаролар иштирокида ташкил этилган қўшма корхонанинг СССР ва Ўзбекистон ССРнинг халқаро шартномаларига мувофиқ фойдани тақсимлаш тартибида даромадга солиқ солишдан бутунлай ёки қисман озод бўлиш ҳуқуқига эга бўлган ажнабий иштирокчиси Ўзбекистон ССР Молия вазирлиги белгилаб қўйган тартибда солиқни камайтириш ёки бекор қилиш ҳақида ариза беради. Ариза даромадлар чет элга ўтказилганидан кейин берилган тақдирда даромад ўтказилган кундан бошлаб бир йил давомида тақдим этилиши керак. Бир йил ўтгандан кейин берилган аризалар кўриб чиқиш учун қабул қилинмайди.

6. Ўзбекистон ССР ҳудудида олинган даромадга ҳам, ундан ташқарида олинган даромадга ҳам ушбу моддада кўзда тутилган тартибда солиқ солинади.

7. Ушбу моддада кўрсатиб ўтилган тўловчилардан олинадиган солиқ суммаси Ўзбекистон ССР республика бюджетига ўтказилади.

38-модда. **Ажнабий юридик шахсларнинг Ўзбекистон ССРда фаолият кўрсатиш билан боғлиқ бўлмаган даромадларига солинадиган солиқлар**

1. Ўзбекистон ССРдаги фаолият билан боғлиқ бўлмаган ҳолда даромад олувчи ажнабий юридик шахслар манбалари Ўзбекистон ССРда бўлган ва доимий ваколатхона орқали Ўзбекистон ССРда фаолият олиб бориш билан боғлиқ бўлмаган даромадлардан, дивидендлардан, фоизлардан, муаллифлик ҳуқуқларидан ва лицензиялардан, кемаларни ижарага беришдан, ижара тўловларидан, агар СССР ва Ўзбекистон ССРнинг солиқ масалаларидаги халқаро шартномаларида бошқача тартиб белгилаб қўйилган бўлмаса, ушбу модданинг 2-бандида белгиланган ставкалар бўйича солиқ тўлайдилар.

2. Кемаларни ижарага беришдан келадиган даромадлардан ташқари юқорида кўрсатилган даромадлардан солиқ миқдори 20 фоиз қилиб белгиланади.

Халқаро кўламда ташишни амалга ошириш муносабати билан ажнабий юридик шахсларга кемаларни ижарага берганлик учун тўланган даромад суммасига 6 фоиз ставка бўйича солиқ солинади.

3. Ўзбекистон ССР ҳукуматига, Ўзбекистон ССР Давлат банкига ёки СССР Ташқи иқтисодий фаолият банки Ўзбекистон республика банкига берилган кредитлар учун фоиз тарзида олинадиган даромадлар даромад солиғи солишдан озод қилинади.

4. СССР ва Ўзбекистон ССР халқаро шартномаларига мувофиқ Ўзбекистон ССРдаги манбалардан олинган даромадларга солиқ солишдан батамом ёки қисман озод бўлиш ҳуқуқига эга бўлган ажнабий юридик шахс Ўзбекистон ССР Молия вазирлиги белгилаб қўйган тартибда солиқни камайтириш ёки бекор қилиш ҳақида ариза беради. Ариза даромадлар чет элга ўтказилгандан кейин берилган тақдирда, у даромад ўтказилган кундан бошлаб бир йил давомида тақдим этилиши керак. Бир йил ўтгандан кейин берилган аризалар кўриб чиқиш учун қабул қилинмайди.

5. Ажнабий юридик шахсларнинг Ўзбекистон ССРдаги манбалардан оладиган даромадларига солинган солиқ ажнабий юридик шахсга даромад тўлайдиган корхона, ташкилот томонидан тўловни ҳар бир тўлаш чоғида даромаднинг тўлиқ миқдоридан у қайси валютада тўланаётган бўлса, шу валютада ушлаб қолинади ҳамда Ўзбекистон ССР республика бюджетига (агар даромад солиғи тўлаётган корхона Қорақалпоғистон АССР ҳудудида бўлса, автоном республика бюджетига) ўтказилади.

39-модда. **Казинолар, видеосалонлар (видеокўрсатувлар) ташкил этишдан, ўйин автоматларини ишлатишдан, оммавий концерт-томоша тадбирларини ўтказишдан олинадиган даромадга солинадиган солиқ**

1. Казинолар, видеосалонлар (видеокўрсатувлар), ютуғи пул билан тўланадиган ўйин автоматларини ишлатишни уюштириш, давлатга қарашли бўлмаган идоралар ўтказадиган лотерея ўйинларидан олинган даромадга 60 фоиздан иборат ставка бўйича солиқ солиниши керак.

Очиқ майдонларда, стадионларда, спорт саройларида, ўринлар сони 2 мингдан ортиқ бўлган бошқа биноларда оммавий концерт-томоша тадбирларини ўтказишдан олинган даромадларга 60 фоиздан иборат ставка бўйича солиқ солиниши керак.

Солиқ солиш мақсадларида олинган тушумдан ана шу даромадни олиш билан боғлиқ моддий харажатлар чегириб ташланади.

2. Жами солиқ суммасидан 50 фоизи Ўзбекистон ССР республика бюджетига, қолган 50 фоизи маҳаллий бюджетларга ўтказилади.

X БОБ. МАХСУС ҚОИДАЛАР

40-модда. **Ажнабий юридик шахсларга солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари**

1. Агар СССР ва Ўзбекистон ССРнинг халқаро шартномаларида ушбу Қонундаги қоидалардан бошқача қоидалар белгилаб қўйилган бўлса, халқаро шартнома қоидалари қўлланилади.

Ушбу Қонуннинг қоидалари халқаро ҳуқуқнинг умумий нормаларида ҳамда СССР ва Ўзбекистон ССРнинг бошқа давлатлар билан тузган махсус битимларида белгилаб қўйилган солиқ соҳасидаги имтиёзларга тегишли бўлмайди.

2. Ажнабий юридик шахсларнинг даромадларидан солиқ олиш тегишли чет давлатда худди шундай ёки шунга ўхшаш солиқлар юзасидан совет юридик шахсларига нисбатан айнан шундай чора-тадбирлар амалга ошириш белгиланган ҳолларда ўзаро келишув асосида тўхтатилиши ёки чекланиши мумкин, бу ҳол ушбу давлатнинг солиқ идоралари томонидан тасдиқланган бўлиши керак.

3. Ажнабий фирмалар билан тижорат битимларини тузиш чоғида даромад тўлаётган корхона, муассаса ёки ташкилот ажнабий юридик шахсларнинг фойдасидан (даромадидан) солиқ тўлаш борасидаги харажатларни ўз зиммасига олиши ҳақидаги солиқ шартларини шартномага қўшишга рухсат берилмайди.

41-модда. **Икки томонлама солиқ солинишини бартараф этиш**

Чет элда олинган фойда ёки даромад суммаси Ўзбекистон ССРда солиқ солиниши керак бўлган фойда ёки даромаднинг умумий суммасига киритилади ҳамда солиқ миқдорини белгилаш чоғида ҳисобга олинади.

Ўзбекистон ССР ҳудудидан ташқарида олинган фойда ёки даромаддан чет мамлакатлар қонунларига мувофиқ чет элдаги корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлар тўлаган солиқ суммаси улар Ўзбекистон ССРда фойдадан ёки даромаддан солиқ тўлаётган пайтларида ҳисобга олинади. Бунда ҳисобга олинадиган маблағларнинг миқдори чет элда олинган фойда (даромад)га нисбатан Ўзбекистон ССРда тўланиши керак бўлган фойда (даромад)га солинган солиқ ҳажмидан ошиб кетмаслиги лозим.

XI БОБ. СОЛИҚ ТЎЛОВЧИЛАРНИНГ МАЖБУРИЯТ ҲАМДА МАСЪУЛИЯТЛАРИ ВА СОЛИҚЛАР ТЎҒРИСИДАГИ ҚОНУНЛАРГА РИОЯ ЭТИЛИШИНИ НАЗОРАТ ҚИЛИШ

42-модда. **Солиқ тўловчиларнинг вазифалари**

1. Ушбу Қонунда кўзда тутилган солиқларни тўловчилар:

а) молиявий-хўжалик фаолияти тўғрисида белгилаб қўйилган тартибда бухгалтерлик ҳисобини ва ҳисоботларини юритишлари ҳамда молия идораларига бухгалтерлик ҳисоботлари ва балансларини, солиқлар бўйича ҳисоб-китобларни ҳамда солиқларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш билан боғлиқ бошқа зарур ҳужжатлар ва маълумотларни беришлари;

б) солиқлар соҳасида имтиёзларга эга бўлиш ҳуқуқини тасдиқлайдиган ҳужжатларни кўрсатишлари, тегишли ҳолларда эса топширишлари;

в) тўланиши керак бўлган солиқ суммаларини ўз вақтида ва тўла-тўкис тўлаб туришлари;

г) молия идораларининг мансабдор шахсларига фойда (даромадлар) олиш билан ёки солиқ солинадиган объектларни сақлаш билан боғлиқ бўлган биноларни текшириб чиқиш учун, шунингдек солиқларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш масалалари юзасидан текширишлар ўтказиш учун имконият яратиб беришлари шарт.

2. Корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг раҳбарлари ва тегишли мансабдор шахслари солиқ идораси ўтказган текшириш ҳақидаги ҳужжатни имзолашлари, ҳужжатда баён этилган фактларга рози бўлмаганлари тақдирда эса рози бўлмаслик сабаблари ҳақида ёзма тушунтириш тақдим этишлари шарт. Улар солиқ идорасининг солиқлар тўғрисидаги қонунлар борасида аниқланган бузилишларни бартараф этиш ҳақидаги талабларини бажаришга ҳам мажбурдирлар.

3. Ўзбекистон ССР қонунларида солиқларга оид бухгалтерлик ҳисоботларини ва балансларини, солиқларга оид ҳисоб-китобларни ёки даромадлар тўғрисидаги декларацияларни солиқ идораларига тақдим этиш мажбурияти белгилаб қўйилган солиқ тўловчилар уларни молиявий фаолиятни текширувчи хўжалик ҳисобидаги ташкилот текширгач ҳисобот йилидан кейинги бир йил давомида солиқ идорасига текшириш ўтказилганлигини тасдиқловчи ҳужжатни тақдим этишлари шарт.

Мазкур ҳужжатларни тақдим этмаган солиқ тўловчига ушбу Қонуннинг 30-моддасида кўзда тутилган чоралар қўлланилади. Башарти, текшириш солиқ тўловчи айбдор бўлмаган ҳолда белгиланган муддатларда ўтказилмаган бўлса, мазкур чоралар қўлланилмайди.

43-модда. **Солиқ тўловчиларнинг жавобгарлиги**

1. Солиқларни тўғри ҳисоблаб чиқариш, уларни бюджетга ўз вақтида тўлаш ва солиқ солиш тўғрисидаги қонунларга риоя қилиш учун масъулият солиқ тўловчиларга ва уларнинг мансабдор шахсларига юклатилади.

2. Ушбу Қонунда кўзда тутилган, солиқ тўлаш учун белгилаб қўйилган муддатда бухгалтерлик ҳисоботлари ва балансларига, тегишли ҳисобот даври учун оборот солиғи бўйича белгилаб қўйилган нусхада ҳисоб-китобларга эга бўлмаган солиқ тўловчилар олдинги ҳисобот даври учун ҳисоблаб чиқарилган солиқнинг 110 фоизи миқдорида солиқ тўлайдилар. Мазкур ҳужжатлар тақдим этилгандан кейин амалда олинган фойдага солиқ солинадиган оборотга ва бошқа солиқ солинадиган объектларга асосланган ҳолда солиқ қайтадан ҳисоблаб чиқилади.

3. Солиқ тўловчилар олинган фойда (даромад) ҳисобга олиб борилмаганлиги ёки ҳисоб белгиланган тартибни бузиб олиб борилганлиги учун, шунингдек солиқ идораларига ҳисоботларни, ҳисоб-китобларни ҳамда солиқни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш учун керакли бошқа зарур ҳужжатларни умуман ёки ўз вақтида тақдим этмаганликлари учун бюджетга тўланиши керак бўлган солиқ миқдорларининг 10 фоизи миқдорида жарима тўлайдилар.

4. Фойда (даромад) яшириб қолинган (камайтириб кўрсатилган) ёки солиқ солинадиган бошқа объектлар яширилган ҳолларда солиқ тўловчилардан бюджет даромадига яширилган (камайтириб кўрсатилган) фойда (даромад)нинг тўлиқ суммаси ёки солиқ солинадиган яширилган объект учун солиқ суммаси, шунингдек, ўша сумма миқдорида жарима, тартиб такрор бузилган ҳолларда эса — икки баравар миқдорда жарима ундириб олинади. Яширилган (камайтириб кўрсатилган) фойда (даромад)нинг суммалари, шунингдек солиқ солинадиган бошқа объектни яширганлик учун солиқ ва жарима суммалари солиқ тўловчи ихтиёрида қоладиган фойда (даромад) ҳисобидан бюджетга тўланади.

5. Эркин алмаштириладиган валюта билан олинган даромадни яшириб қолиш, агар Ўзбекистон ССР қонунларида бошқа тартиб кўзда тутилмаган бўлса, даромадлар суммасини СССР Давлат банкининг махсус курси бўйича қайта ҳисоблашга сабаб бўлади. Яширилган (камайтириб кўрсатилган) фойда (даромад), оборот солиғи суммаси ёки солиқ солинадиган бошқа яширилган объектдан олинадиган солиқ суммаси, шунингдек жарима солиқ тўловчилар томонидан солиқ идораларининг мансабдор шахслари тартибни бузиш аниқланганлиги тўғрисидаги ҳужжатни тузганларидан кейин 10 кун муддат ичида бюджетга тўланиши керак.

6. Ушбу Қонунга мувофиқ солиқ тўловчи корхоналар бўйича яширилган (камайтириб кўрсатилган) фойда (даромад) ҳамда жарима суммаси бюджет даромадига Ўзбекистон ССР ва Қорақалпоғистон АССР қонунларида белгилаб қўйилган тартибда ўтказилади.

7. Фойда (даромад)ни яширишда (камайтириб кўрсатишда) ёки солиқ солинадиган бошқа объектларни яширишда, шунингдек бухгалтерлик ҳисоби юритилмаслигида ё бўлмаса унинг белгилаб қўйилган тартибни бузган ҳолда юритилишида ва бухгалтерлик ҳисоботларининг бузилишида, бухгалтерлик ҳисоботлари, баланслар, ҳисоб-китоблар ҳамда бюджетга солиқларни ва бошқа тўловларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш билан боғлиқ бўлган бошқа ҳужжатларни тақдим этмасликда, ўз вақтида тақдим этмасликда ёки белгилаб қўйилмаган нусха бўйича тақдим этишда айбдор бўлган мансабдор шахсларга солиқ идоралари томонидан Ўзбекистон ССР қонунларида белгиланган тартибда маъмурий жарима солинади.

Фойда (даромад)ни атайлаб яшириш (камайтириб кўрсатиш) ёки солиқ солинадиган бошқа объектларни атайлаб яшириш Ўзбекистон ССР қонунларида белгиланган жиноий жавобгарликка сабаб бўлади.

44-модда. **Нотўғри тўланган солиқларни бюджетга ундириб олиш ва бюджетдан қайтариб бериш тартиби**

1. Белгиланган муддатларда тўланмаган солиқларнинг суммалари, шунингдек яширилган (камайтириб кўрсатилган) фойда (даромад) ва оборот солиғи суммалари ёки солиқ солинадиган бошқа яширилган объект учун солиқ суммаси ҳамда фойдани (даромадни) яширганлик (камайтириб кўрсатганлик) ва солиқ солинадиган объектни яширганлик учун жарима солиқлар тўлашдан бош тортиб юрилган бутун давр учун солиқ идораларининг кўрсатмасига мувофиқ қатъий тарзда ундириб олинади.

Ўз вақтида тўланмаган солиқ суммаси кечиктирилган ҳар бир кун (тўланган кунни ҳам қўшиб ҳисоблаганда) учун тўланмаган қарз суммасига 0,5 фоиз миқдорида пеня қўшиб ҳисоблаб, бюджетдан қарздор бўлинган бутун давр учун ундириб олинади.

2. Ушбу Қонуннинг 37 ва 38-моддаларида кўрсатиб ўтилган ажнабий юридик шахсларнинг даромадларидан олинадиган солиқ суммаси даромадларни тўлайдиган корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар томонидан бюджетга ўтказилмаган тақдирда ажнабий даромад олувчига қайси давр учун даромад тўланганлигидан қатъий назар, бюджет билан ҳисоб-китоб қилингандан кейин ана шу корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар ихтиёрида қоладиган маблағлардан қатъий тарзда ундириб олинади.

3. Солиқлар нотўғри ҳисоблаб чиқилиши ёки ундириб олиш соҳасида белгилаб қўйилган тартиб бузилиши натижасида ортиқча тушган солиқлар бўйича тўловлар суммаси қайтариб берилиши ёки улар тушган кундан бошлаб бир йил муддат ўтмаган бўлса, солиқ тўловчидан олиниши керак бўлган бошқа тўловлар ўрнига ўтказилиши керак.

Ортиқча тушган суммани қайтариб бериш ҳақида ариза топшириш мазкур муддат ўтишини тўхтатиб қўяди.

Нотўғри тўланган солиқларни бюджетдан қайтариб бериш нотўғри тўлов аниқлангандан аввалги кўпи билан 1 йил учун амалга оширилади.

45-модда. **Солиқ идораларининг назорати**

Солиқ тўғрисидаги қонунларнинг тўғри қўлланилиши устидан назоратни солиқ идоралари Ўзбекистон ССР қонунларига мувофиқ амалга оширадилар.

Корхоналар ва ташкилотларнинг мансабдор шахслари солиқ идоралари ҳамда уларнинг ўз хизмат бурчларини бажариб турган мансабдор шахсларининг ушбу Қонундан келиб чиқадиган талаблари, кўрсатмалари ва фармойишларини бажармаслиги Ўзбекистон ССР қонунларига мувофиқ маъмурий жавобгарликка сабаб бўлади.

46-модда. **Солиқ идоралари мансабдор шахсларининг хатти-ҳаракатлари устидан шикоят қилиш**

1. Солиқ идоралари мансабдор шахсларининг солиқларни ундириш чоғидаги хатти-ҳаракатлари устидан шикоятлар ана шу шахслар бевосита бўйсунадиган идорага берилади. Шикоятлар шикоят тушган пайтдан бошлаб кечи билан 30 кун муддат ичида кўриб чиқилади ва улар юзасидан қарорлар қабул қилинади.

Шикоятлар юзасидан чиқарилган қарорлар хусусида бир ой муддат ичида юқори солиқ идорасига шикоят қилиниши мумкин.

2. Солиқ идоралари мансабдор шахсларининг маъмурий жазо бериш борасидаги хатти-ҳаракатлари устидан шикоят қилиш Ўзбекистон ССРнинг маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги қонунларига мувофиқ амалга оширилади.

3. Шикоят берилиши солиқларнинг ундириб олинишини тўхтатиб қўймайди. Шикоятни кўраётган идора шикоят ҳал қилингунга қадар солиқнинг тегишли суммасини ундириб олишни тўхтатиб қўйиш ҳуқуқига эга.

47-модда. **Ушбу Қонунни қўллашга оид йўриқномалар**

Ушбу Қонунни қўллашга оид йўриқномалар Ўзбекистон ССР Молия вазирлиги томонидан чиқарилади.

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1991 йил 15 февраль.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ ҚАРОРИ

«КОРХОНАЛАР, БИРЛАШМАЛАР ВА ТАШКИЛОТЛАРДАН ОЛИНАДИГАН СОЛИҚЛАР ТЎҒРИСИДА»ГИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ҚОНУНИНИ КУЧГА КИРИТИШ ТАРТИБИ ҲАҚИДА

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

1. «Корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлардан олинадиган солиқлар тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР Қонуни 1991 йилнинг 1 январидан кучга киритилсин, ушбу қарорнинг 4-бандида кўзда тутилган қоида бундан мустаснодир.

2. Ўзбекистон ССР, Қорақалпоғистон АССР қонунлари «Корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлардан олинадиган солиқлар тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР Қонунига мувофиқлаштирилгунга қадар ССР Иттифоқи, Ўзбекистон ССР ва Қорақалпоғистон АССРнинг амалдаги қонун ҳужжатлари ушбу Қонунга зид бўлмаса, қўлланаверади.

3. «Корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлардан олинадиган солиқлар тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР Қонуни корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлар томонидан, мулкчиликнинг шаклидан қатъи назар, бюджет билан ҳисоб-китоб қилинаётганда 1991 йилги фаолият якунларидан бошлаб қўлланилади.

Қонуннинг 6-модда 6-бандидаги «а» кичик бандида назарда тутилган қоидалар совет ва чет эл юридик шахслари ва фуқаролари иштирокида Ўзбекистон ССР ҳудудида яратилган ва 1991 йилнинг 1 январигача рўйхатдан ўтган қўшма корхоналарга нисбатан уларнинг фаолият соҳасидан қатъи назар қўлланилади.

4. Истеъмолга қаратиладиган маблағлар харажатини тартибга солувчи солиқ 1991 йилда олинмаслиги белгилаб қўйилсин.

5. Белгилаб қўйилсинки, фойдадан олинадиган солиқ ставкасини қўллаётганда ҳисобга олинадиган рентабеллик энг юқори даражаси унинг тармоқдаги ўртача даражасига нисбатан икки ҳисса ортиқ ҳолда қабул қилинади.

Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Кабинети 1991 йилнинг 1 апрелига қадар янги улгуржи, харид, чакана ва смета нархларини ва тарифларни ҳисобга олган ҳолда халқ хўжалиги тармоқлари бўйича рентабелликни ва унинг ўртача ҳажмини ҳисоблаш тартибини белгиласин.

6. Белгилаб қўйилсинки, 1991 йилда солиқ солинадиган фойда ҳисоблаб чиқилаётган меҳнатга ҳақ тўлаш учун қилинадиган харажатларнинг норма белгиланадиган меъёри корхоналар томонидан ишлаб чиқариш (иш, хизматлар) ҳажмининг ўсишига ёки фаолиятнинг бошқа кўрсаткичларига қараб аниқланади.

Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Кабинети 1991 йилнинг 1 апрелигача халқ хўжалиги тармоқлари ва саноат (асосий фаолият турлари) бўйича меҳнатга ҳақ тўлаш учун қилинадиган харажатларнинг ўсиш коэффициентини белгиласин.

Маҳсулотлар (ишлар, хизматлар) таннархига тааллуқли меҳнатга ҳақ тўлаш харажатларини ҳисоблаб чиқариш учун базавий миқдор Қонуннинг 3-моддаси 4-бандига мувофиқ 400 сўм қилиб белгилансин.

Белгилансинки, Қонуннинг 7-моддаси қоидалари, башарти ажнабий қатнашчининг улуши устав фондининг 30 фоизидан ошиб кетмаса Ўзбекистон ССР ҳудудида совет юридик шахслари ҳамда ажнабий юридик шахслар ва фуқаролар иштирокида тузилган қўшма корхоналарга, хўжалик фаолиятини амалга ошираётган халқаро ноҳукумат ташкилотлар (бирлашмалар) ҳамда халқаро бирлашмаларга ҳамда бошқа иттифоқдош республикалар ва чет эл давлатлари ҳудудида республика корхоналари, ташкилотлари, муассасалари ва тадбиркорлари иштирокида тузилган қўшма корхоналарнинг Ўзбекистон ССР территориясида жойлашган филиалларига солиқ солишга дахл қилмайди.

8. Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Кабинети 1991 йилги республика бюджети лойиҳаси билан бирга Ўзбекистон ССР Олий Кенгашига корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлардан ундириладиган солиқлар бўйича қўшимча имтиёзлар беришнинг таркиби, миқдорлари ва тартиби тўғрисидаги таклифларни тақдим этсин.

9. Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Кабинети: мазкур Қонунни рўёбга чиқаришни таъминлаш учун зарур қарорлар қабул қилсин;

1991 йил 1 майга қадар Ўзбекистон ССР Олий Кенгашига Ўзбекистон ССР ва Қорақалпоғистон АССР ҳужжатларини «Корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлардан олинадиган солиқлар тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР Қонунига мувофиқлаштиришга доир таклифларини тақдим этсин;

Ўзбекистон ССР ҳукумати қарорларини «Корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлардан олинадиган солиқлар тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР Қонунига мувофиқлаштирсин;

Ўзбекистон ССР вазирликлари, давлат қўмиталари ва идоралари Қонунга зид келувчи ўз норматив ҳужжатларини қайта кўриб чиқишлари ва бекор қилишларини таъминласин.

10. Қорақалпоғистон АССР Олий Кенгашига колхозлар, совхозлар ва бошқа қишлоқ хўжалик корхоналарининг фойдаларига солинадиган солиқ ставкаларини ҳамда мазкур солиқлар бўйича имтиёзларни белгилаш чоғида қонун амалга киритилган пайтда жумҳурият бўйича кўрсатилган хўжаликларнинг таркиб топган бюджетга тўловлари ўртача даражасидан келиб чиқиш тавсия қилинсин.

11. Халқ депутатлари маҳаллий Советларига корхоналар балансида турган соғлиқни сақлаш, мактабгача тарбия муассасалари, пионер лагерлари ва Қонуннинг 6-моддаси 1-банди «ж» кичик бандида санаб ўтилган бошқа объектларни сақлаб туриш учун кетадиган харажатлар нормативларини тасдиқлаш тавсия этилсин.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Раиси
М. ИБРОҲИМОВ.

Тошкент шаҳри
1991 йил 15 февраль.

Бош муҳаррир Р. РАҲМОНОВ.

Рўзнома таҳрир ҳайъати: Ҳ. ИКРОМОВ, Н. М. МАЖИДОВ, С. МУҲАММАДЖОНОВ, М. Қ. МУҲСИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Т. Н. НАЖМИДДИНОВ (бош муҳаррир ўринбосари), В. Т. ОДИЛОВ, М. Қ. ПИРМАТОВ, Р. Қ. ТУРСУНОВ, Ш. О. УБАЙДУЛЛАЕВ, А. С. УСМОНОВ, М. ХАЙРУЛЛАЕВ, Ж. ХОЛҚОСИМОВ. Э. С. ХУЖАЕВ (масъул котиб), М. ШЕРБУТАЕВ, О. ҲИКМАТОВ.

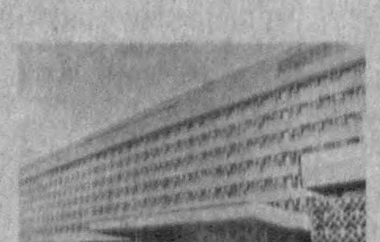

БИЗНИНГ МАНЗИЛГОҲИМИЗ: *700000, Тошкент–ГСП, Ленинград кўчаси, 32.*

БЎЛИМЛАР: муштарийлар фикрини ўрганиш ва хатлар — 33-21-43, 33-54-55, 32-53-16, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06; қайта қуриш ва ижтимоий адолат — 32-55-70, партия турмуши — 33-34-69, 33-38-55, 32-53-97, 32-57-19, саноат, қурилиш ва транспорт — 33-47-80, 33-81-48, 32-53-14, 32-54-09; қишлоқ хўжалиги — 33-76-04, 33-07-20, 32-53-15, 32-53-70; совет қурилиши — 33-15-29, 32-57-20, 32-54-18; фан, маданият ва халқ таълими — 33-44-51, 32-57-21; адабиёт ва санъат — 33-20-36, 33-12-56, 32-54-35, 32-55-16; ахборот ва спорт — 33-14-24, 32-55-17; ахлоқ-одоб — 32-54-29; фельетонлар — 32-54-27; безатиш — 32-57-22.
УЗ МУХБИРЛАРИМИЗ: Андижонда — 4-48-85, Бухорода — 3-96-12, Гулистонда — 2-63-48, Жиззахда — 3-31-86, Қаршида — 3-25-79, Наманганда — 6-54-11, Самарқандда — 35-22-90, Тошкентда — 32-53-20, Урганчда — 6-80-04, Фарғонада — 6-90-09.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ»
(«Советский Узбекистан»)
Орган ЦК Компартии Узбекистана

Нашр кўрсаткичи 64583.
Буюртма № 5091.

№ 46. ● Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси, 700000 Тошкент ГСП, Ленинград кўчаси, 32. Рўзнома офсет усулида. А—2 форматида босилади. ● 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12